

The Effect of Identity Negotiation and Contestation Towards the Mindset and Learning Process of Melayu Muslim Youth Under a Thai Education System: A Case Study in Yala, Thailand¹

Ameenah Longdewa² , and Iyared Boonyarit³

Abstract

The process of negotiation and contestation of the education system in Thailand's Deep South is one of constant debate over the appropriate education system for Melayu Muslims. This paper will show how schools in Thailand deep south negotiate modern education policies along with the retention of religious education to strengthen the identity of young Melayu Muslims as their cultural capital. The goal is to explore what education of Melayu Muslims resembles interpretively and how this affects young Melayu Muslims as stakeholders. Related perspectives reflect how youths interpret their identity through behavior and thoughts. Two private Islamic schools and one government school in Yala chosen for the case study. Pierre Bourdieu's theory of practice was used to understand the field and type of capital used as source of power in the negotiation and contestation process, as well as habitus to examine and understand the expressions of Melayu Muslim youth reflected in their bodies and minds as recipients of the culture of learning in the educational system.

---

1. Research article. A shorten of the master's dissertation named "The Effect of Identity Negotiation and Contestation Towards the Mindset and Learning Process of Melayu Muslim Youth Under a Thai Education System: A Case Study in Yala, Thailand. This research and innovation activity is funded by National Research Council of Thailand (NRCT)

2. Master student, Faculty of Learning Science and Education, Thammasat University.
Email ameenah_lon@lsed.tu.ac.th

3. Asst.Prof. Dr., Faculty of Learning Science and Education, Thammasat University.
Email iyared.bo@lsed.tu.ac.th

* **Corresponding Author:** Ameenah Longdewa, Faculty of Learning Science and Education, Thammasat University. Email: ameenah_lon@lsed.tu.ac.th

.....

Received: August 30, 2023   **Revised:** October 11, 2023   **Accepted:** December 10, 2023

Results were that all three schools had processes of negotiation and contestation of Melayu Muslim identity occurring under the modernistic trends in the framework of educational development in three forms under different types of capital: 1) cultural capital: negotiation and competition in the form of reproduction and exposure to the new educational mainstream; 2) cultural capital: negotiation and contestation in dismantling the old learning culture model; and 3) negotiating and contesting Melayu Muslim identity in building social capital.

These different forms of negotiation and contestation resulted in Melayu Muslim youth expressing different meanings of Melayu Muslim identity, negotiated by mimesis and expressed corporeally and intellectually. Identity contestation of youths appeared in two areas: 1) physical and 2) online space, revealing identity dynamics of young Melayu Muslims today who strive to self-proclaim more contemporaneously through the influence of education, acquisition of knowledge, and experience from online space, where development and modernity concepts were introduced to their consciousness.

Keywords: Identity Negotiation, Identity Contestation, Melayu Muslim Youth, Thai Education

การต่อรองและการช่วงชิงทางอัตลักษณ์ที่ส่งผลต่อกรอบความคิดและ กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนมลายูมุสลิมภายใต้ระบบการศึกษาไทย: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดยะลา¹

อามีนะห์ หลงเตวา² , และ ไอยเรศ บุญฤทธิ์³

บทคัดย่อ

การต่อรองและการช่วงชิงด้านการศึกษาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกระบวนการเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องด้วยข้อถกเถียงการศึกษาที่เหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเป็นการศึกษาในรูปแบบใด บทความนี้จะชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนในพื้นที่ที่มีการต่อรองต่อนโยบายการศึกษาที่ทันสมัยและคงรูปแบบการศึกษาในด้านศาสนาที่เป็นรูปแบบการศึกษาที่สร้างความเข้มแข็งทางอัตลักษณ์ของความเป็นมลายูมุสลิมซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิมอย่างไร เพื่อช่วงชิงความหมายของ “การศึกษาเพื่อการศึกษาของชาวมลายูมุสลิม” และผลที่กระทบต่อเยาวชนมลายูมุสลิมในฐานะผู้ผ่านกระบวนการต่อรองและการช่วงชิงของโรงเรียนสะท้อนการให้ความหมายความเป็นมลายูมุสลิมของเยาวชนอย่างไรผ่านการแสดงออกทางร่างกายและความคิด โรงเรียนกรณีศึกษา 3 แห่ง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 2 แห่ง โรงเรียนรัฐ 1 แห่งในพื้นที่จังหวัดยะลา ใช้แนวคิดและทฤษฎีปฏิบัติการของบูดีเยอในการทำความเข้าใจพื้นที่ การหยิบนำชนิดของทุนที่เป็นแหล่งอำนาจในการต่อรองและการช่วงชิง และฮาบิทัสที่ทำความเข้าใจการแสดงออกของเยาวชนมลายูมุสลิมผ่านร่างกายและความคิดในฐานะผู้รับวัฒนธรรมการเรียนรู้ในระบบการศึกษา

1. บทความวิจัย บทความวิจัยนี้มาจากวิทยานิพนธ์ปริญญาโทเรื่อง “การต่อรองและการช่วงชิงทางอัตลักษณ์ที่ส่งผลต่อกรอบความคิดและกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนมลายูมุสลิมภายใต้ระบบการศึกษาไทย: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดยะลา” โดยได้รับสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมทุนวิจัยมหาบัณฑิต วช. ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2565

2. นักศึกษาปริญญาโท คณะวิทยาการการเรียนรู้และการศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อีเมล ameenah_lon@lsed.tu.ac.th

3. ผศ.ดร. อาจารย์ประจำคณะวิทยาการการเรียนรู้และการศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีเมล iyared.bo@lsed.tu.ac.th

ผู้ประพันธ์บรรณาธิก: อามีนะห์ หลงเตวา คณะวิทยาการการเรียนรู้และการศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีเมล ameenah_lon@lsed.tu.ac.th

.....

วันที่รับบทความ: 30 สิงหาคม 2566 **วันที่แก้ไขบทความ:** 11 ตุลาคม 2566 **วันที่ตอบรับบทความ:** 10 ธันวาคม 2566

ผลการศึกษาพบว่าโรงเรียนทั้ง 3 แห่งมีกระบวนการต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์มลายูมุสลิมที่กระทำไปมาภายใต้กระแสของความทันสมัยจากกรอบการพัฒนาการศึกษาใน 3 รูปแบบภายใต้ทุนชนิดต่าง ๆ คือ 1) ทุนทางวัฒนธรรมกับการต่อรองและการช่วงชิงในรูปแบบผลิตซ้ำสิ่งเดิมและรับสิ่งใหม่เข้ามา 2) ทุนทางวัฒนธรรมกับการต่อรองและการช่วงชิงในรูปแบบการรื้อถอนรูปแบบวัฒนธรรมการเรียนรู้เดิม และ 3) การต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์มลายูมุสลิมในรูปแบบการสร้างทุนทางสังคม

รูปแบบการต่อรองและการช่วงชิงที่แตกต่างกันนี้ส่งผลให้เยาวชนมลายูมุสลิมแสดงออกต่อการให้ความหมายอัตลักษณ์มลายูมุสลิมที่แตกต่างกันทั้งการต่อรองที่เรียนรู้ในการทำตามต้นแบบ (mimesis) และมีการช่วงชิงที่แสดงออกผ่านร่างกายและความคิดที่ต้องการให้ความหมายต่อตนเองซึ่งปรากฏใน 2 พื้นที่ คือ 1) พื้นที่กายภาพ และ 2) พื้นที่ออนไลน์ ซึ่งทั้งสองพื้นที่นี้แสดงให้เห็นถึงพลวัตของการอัตลักษณ์เยาวชนมลายูมุสลิมที่ต่อรองและช่วงชิงความหมายต่อตนเองที่แสดงออกถึงความร่วมสมัยด้วยอิทธิพลของการศึกษาและการได้รับความรู้และประสบการณ์จากพื้นที่ออนไลน์ที่แนวคิดการพัฒนาและความทันสมัยเข้ามาสู่ความคิดของเยาวชนมลายูมุสลิม

คำสำคัญ: การต่อรองอัตลักษณ์, การช่วงชิงอัตลักษณ์, เยาวชนมลายูมุสลิม, การศึกษาไทย

บทนำ

การจัดการศึกษาของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากได้รับอิทธิพลจากนโยบายปฏิรูปการศึกษาเพื่อความมั่นคงแห่งรัฐ การศึกษาในพื้นที่ยังได้รับอิทธิพลจากกระแสการฟื้นฟูศาสนาอิสลามหรืออิสลามานูวัตร์ และกระแสที่มากับการพัฒนา เทคโนโลยีและความทันสมัย (Mahamha, 2015; Poolsawat, Khemkhunasai, & Temrattanakul, 2021) ข้อท้าทายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนในพื้นที่ คือ ภายใต้อิทธิพลวัฒนธรรมความเป็นมลายูมุสลิมกับการศึกษาที่ปัจจุบันหันมาเล็งเห็นความจำเป็นและให้คุณค่าต่อการต่อยอดองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวมลายูมุสลิมด้วยองค์ความรู้ของการศึกษาสายสามัญมากขึ้น จึงเป็นที่มาของการศึกษากระบวนการต่อรองและช่วงชิงทางอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิมที่ยังคงรักษาและธำรงอัตลักษณ์ของตนเองที่ไม่เพียงไม่ให้อุทกกลืนกลายทางอัตลักษณ์โดยวัฒนธรรมกระแสหลัก แต่หันมาเรียนรู้ผ่านการต่อรองและช่วงชิงอัตลักษณ์ร่วมสมัยของชาวมลายูมุสลิมในยุคสมัยของโลกาภิวัตน์กันมากขึ้นด้วย

งานศึกษานี้เป็นการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างศึกษามานุษยวิทยาและการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยศึกษาว่าโรงเรียนกรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดยะลาที่มีกระบวนการต่อรองและช่วงชิงอัตลักษณ์มลายูมุสลิมบนพื้นที่การศึกษาเพื่อธำรงอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมภายใต้ระบบการศึกษาไทยไว้ได้อย่างไร ยังคงอุดมการณ์เดิมหรือเปลี่ยนไปอย่างไร แล้วกระบวนการเหล่านี้มีผลต่อการรอบความคิดและกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันอย่างไร ที่นำไปสู่การต่อรองและการช่วงชิงความหมายในการอธิบายตัวตนของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบัน โดยจะนำมาสู่การเข้าใจแนวคิดของการศึกษาในรูปแบบที่ชาวมลายูมุสลิมกำลังพยายามหาคำตอบและนิยามรูปแบบการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ซึ่งมีงานศึกษาที่กล่าวถึงแนวโน้มของกลุ่มใหม่ที่จะเกิดขึ้นและท้าทายความเชื่อเดิม เป็นกลุ่มพันธมิตรใหม่ที่มองข้ามมิติข้อถกเถียงเดิมระหว่างกรมมองว่ารัฐควรให้ความสำคัญในมิติของความมั่นคงหรือเน้นการศึกษาแนวท้องถิ่นนิยมเพียงอย่างเดียว เนื่องจากมองว่ารูปแบบการศึกษาที่ผ่านมาไม่ได้มีส่วนช่วยในการยกระดับคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ได้มากนัก โดยอ้างอิงผลการทดสอบ O-NET ของนักเรียนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่อยู่ในชั้นวิกฤตที่ต่ำคะแนนเฉลี่ยรวมของประเทศ ดังนั้นการผลักดันแนวคิดการจัดการศึกษาที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นใหม่ คือ กลุ่มสนับสนุน “การศึกษาเพื่อการศึกษา” จึงเป็นการสนับสนุนการศึกษาบนแนวคิดที่มุ่งเน้นการศึกษาเพื่อตอบสนองกับยุคสมัย อัตลักษณ์และความต้องการของคนในพื้นที่ ที่สำคัญคือสามารถยกระดับให้เยาวชนมลายูมุสลิมมีศักยภาพและมีมาตรฐานพร้อมกับการเผชิญหน้าในเวทีสากล และเน้นการศึกษาที่สามารถสร้างงานและสร้างอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ (Tantivejavanichaya, 2021) ดังนั้นงานศึกษานี้ นอกจากจะสร้างความเข้าใจต่อการนิยามการศึกษาของชาวมลายูมุสลิมในปัจจุบันแล้วที่ผ่านการทำความเข้าใจการให้ความหมายตัวตนของชาวมลายูมุสลิม ยังจะเป็นประโยชน์สำหรับข้อคำนึงถึงหรือปัจจัยสำหรับการจัดรูปแบบนโยบายทางการศึกษาภายใต้ระบบการศึกษาไทยของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับยุคสมัยที่สอดคล้องกับความต้องการของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษากระบวนการต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและโรงเรียนรัฐในพื้นที่กรณีศึกษาจังหวัดยะลา
2. วิเคราะห์กระบวนการต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมที่ส่งผลต่อกรอบความคิดและกระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนมุสลิมในปัจจุบัน

แนวคิดทฤษฎี

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาในบริบทของโรงเรียนในฐานะผู้กระทำการต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมโดยมุ่งหวังในการสร้างเยาวชนมลายูมุสลิมภายใต้การหีบนำและปรับตัวจากกระแสต่าง ๆ ที่เข้ามา และวิเคราะห์ผลกระทบที่ส่งผลต่อเยาวชนมลายูมุสลิมในด้านความคิดและการแสดงออกทางอัตลักษณ์ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ก็จะเห็นได้ว่าเยาวชนเองในฐานะตัวแสดงที่แม้เป็นผู้ได้รับผลกระทบแต่เยาวชนก็ไม่ได้จำนนหรือจำยอมรับวัฒนธรรมที่ผ่านกระบวนการปลูกฝังเสมอไป เยาวชนเองแสดงออกถึงการต่อรองและการช่วงชิงความหมายโดยมีการเลือกรับและเลือกปฏิเสธต่อความรู้ที่ได้รับมา บทความนี้ใช้มุมมองทฤษฎีปฏิบัติการ (Theory of Practice) ของปีแอร์ บูดีเยอ (Pierre Bourdieu) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความรู้สึก ความเชื่อ และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเชื่อว่าพฤติกรรมหรือความคิดความเชื่อของบุคคลเป็นผลประกอบสร้างจากการหล่อหลอมของครอบครัว สังคมด้วยเงื่อนไขของเวลาที่ทำให้เกิดความอัตโนมัติในการแสดงออกทางพฤติกรรมและการกระทำของบุคคล (Laungaramsri, 2020)

ทฤษฎีปฏิบัติการประกอบไปด้วย 3 แนวคิดสำคัญในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการต่อรองและการช่วงชิงทางอัตลักษณ์ของโรงเรียนกรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดยะลาในฐานะผู้กระทำการ โดยใช้แนวคิดที่ 1 คือ แนวคิดเรื่องสนาม (Field) ในการแสดงภาพบริบทของโรงเรียนในการวางตำแหน่งในสนามของการศึกษา การกำหนดทิศทางของโรงเรียนในการพัฒนาการศึกษาของเยาวชนมลายูมุสลิมจากกรอบการพัฒนาการศึกษาที่กำหนดโดยรัฐ นำมาสู่การใช้แนวคิดที่ 2 คือ แนวคิดเรื่องทุน (Capital) ในการทำความเข้าใจการเลือกใช้และการทำงานของทุนในแต่ละชนิดในการสร้างและการผลิตซ้ำในการต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมในพื้นที่โรงเรียน เพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมลายูมุสลิมรู้จักและเรียนรู้ตำแหน่งของตนเองในสังคม รู้ว่าในฐานะคนมลายูมุสลิมมีวิถีชีวิตอย่างไร ควรให้ความสำคัญกับอะไร ขอบเขตของตนเองกับการวางตัวในสังคมหลักการทางศาสนาว่าไว้อย่างไร สิ่งใดที่ทำได้หรือสิ่งใดห้ามทำ เป็นการขัดเกลาการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมไว้ด้วยการเรียนรู้ความเป็นตัวเองและความเป็นอื่น และใช้แนวคิดที่ 3 คือ แนวคิดฮาบิทัส (habitus) ที่จะนำไปสู่การเข้าใจผลที่เกิดหรือสะท้อนผ่านการแสดงออกทางร่างกายและความคิดของเยาวชนมลายูมุสลิมจากการผ่านกระบวนการต่อรองและการช่วงชิงทางอัตลักษณ์มลายูมุสลิมจากโรงเรียน

ภาพประกอบที่ 1 แผนภาพแสดงกระแสที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และกรอบแนวคิดในงานวิจัย (conceptual framework)

วิธีการวิจัย

ผู้ศึกษาใช้การวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาวัฒนธรรมและอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ของคนที่ส่งผลต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเลือกศึกษาแบบเจาะจงในพื้นที่กรณีศึกษาในจังหวัดยะลาจากโรงเรียนกรณีศึกษา 3 แห่งในจังหวัดยะลา แบ่งเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 2 แห่ง และโรงเรียนรัฐ 1 แห่ง โดยผู้วิจัยสนใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 2 แห่งในจังหวัดยะลาเนื่องจากในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมาโรงเรียนได้แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านการพัฒนาเยาวชนมลายูมุสลิมสู่พื้นที่วิชาการมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยสนใจว่าในปัจจุบันโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 2 แห่งนี้มีแนวคิดอย่างไรต่อรูปแบบการพัฒนาการศึกษาในปัจจุบันของโรงเรียนภายใต้การต่อรองต่อกระแสการศึกษาหลักและคุณค่าทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนในพื้นที่ และโรงเรียนรัฐ 1 แห่ง ซึ่งเป็นโรงเรียนรัฐที่ไม่ได้เป็นโรงเรียนวัตถุประสงค์พิเศษแต่ยังเป็นที่ยอมรับของเยาวชนมลายูมุสลิมในการศึกษาต่อ จึงเป็นที่น่าสนใจว่ามีปัจจัยใดที่ทำให้โรงเรียนแห่งนี้ยังเป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน ทั้ง ๆ ที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในปัจจุบันก็มีการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้เทียบเท่าโรงเรียนรัฐที่มีชื่อเสียงและมีการแข่งขันสูง อีกทั้งค่านิยมของชาวมลายูมุสลิมก็มักส่งลูกหลานเข้าเรียนด้วยระบบการเรียนมีศาสนาและวิชาสามัญควบคู่กัน

ผู้ศึกษาเลือกผู้บอกข้อมูลด้วยวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้บอกข้อมูลในงานศึกษามีทั้งหมด 34 คน แบ่งออกเป็นผู้บอกข้อมูลเป็น 2 กลุ่มดังนี้

ตาราง 1 ผู้บอกข้อมูลหลักจำนวน 26 คน

โรงเรียนกรณีศึกษา	นักเรียน	ครูผู้สอน	ผู้บริหารโรงเรียน	ผู้ปกครอง
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 1	7	2	1	1
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 2	4	2	1	1
โรงเรียนรัฐ 3	4	1	1	1

ตาราง 2 ผู้บอกข้อมูลรองจำนวน 9 คน

โรงเรียนกรณีศึกษา	ศิษย์เก่า	ผู้นำชุมชน	คนในชุมชนที่ใกล้ชิดของนักเรียน
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 1	1	1	2
โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา 2	4		
โรงเรียนรัฐ 3	1		

การเก็บข้อมูลภาคสนามใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสัมภาษณ์ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารและมีภาษามลายูท้องถิ่นสอดแทรกขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความสะดวกของผู้บอกข้อมูล ระยะเวลาในการศึกษาใช้เวลาตั้งแต่เดือนตุลาคม 2564 - สิงหาคม 2566

ผู้วิจัยวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาบรรยายโดยเป็นการอธิบายและตีความความหมายของปรากฏการณ์จากสายตาคนในเจ้าของวัฒนธรรม และอาศัยความรู้และความเข้าใจ วัฒนธรรมของผู้ศึกษาที่ตระหนักถึงชนวัฒนธรรมที่เป็นแบบแผนพฤติกรรมของผู้คนในสังคมมลายูมุสลิม (Raphephat, 2008) และนำมาสังเคราะห์ด้วยแนวคิดและทฤษฎีปฏิบัติการของบูดีเยอที่ใช้ในการศึกษาที่เปิดเผยให้เห็นถึงการให้ความหมายต่อพื้นที่ ทุนในการต่อรองและการช่วงชิงนิยามความหมายต่ออัตลักษณ์มลายูมุสลิมจากโรงเรียนกรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดยะลาและผลของกระบวนการที่นำไปสู่การให้ความหมายของความเป็นมลายูมุสลิมของเยาวชนในพื้นที่

นิยามศัพท์เฉพาะ

อัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิม หมายถึง เยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์มลายูที่นับถือศาสนาอิสลาม อยู่ในช่วงอายุใน 16 - 35 ปี

การต่อรองทางอัตลักษณ์ หมายถึง กระบวนการในการรับวัฒนธรรมหลอมเป็นตัวตนหรือเลือก รับความรู้ที่ได้จากการกระแสที่เกิดขึ้นในสังคมด้วยชุดความคิดหนึ่ง ๆ เพื่อสร้างความหมายหรือภาพจำ ใหม่ต่อตนเอง

การช่วงชิงทางอัตลักษณ์ หมายถึง การใช้พื้นที่ทางความคิดในการให้ความหมายต่อตัวตนภายใต้ ชุดความคิดหนึ่ง ๆ ผ่านการแสดงออกถึงตัวตนที่แสดงออกในระดับปฏิบัติการ เพื่อสร้างความหมายหรือ ภาพจำใหม่ต่อตนเอง

กรอบความคิดและกระบวนการเรียนรู้ หมายถึง วิธีคิดในการดำเนินชีวิต และวัฒนธรรมการเรียนรู้ หรือรูปแบบการเรียนรู้ที่แสดงออกผ่านร่างกาย ความคิด ความรู้สึก และอุปนิสัยผ่านการต่อรองจาก ความรู้ ประสบการณ์ การปรับตัว และการรับวัฒนธรรมเข้าไปในตัวของคนเยาวชนมลายูมุสลิมจากการปลูกฝัง อบรมเลี้ยงดูของครอบครัว โรงเรียน และสังคม

จริยธรรมการวิจัย

ผู้วิจัยผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคนจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2565 กระบวนการในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยติดต่อผู้บอกข้อมูลผ่านโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง โดยเฉพาะกลุ่มผู้บอกข้อมูลที่เป็นนักเรียนผู้วิจัย จะติดต่อผู้ปกครองของนักเรียนก่อนทุกครั้ง เพื่อชี้แจงรายละเอียดการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะชุดคำถามที่ เกี่ยวกับการสัมภาษณ์นักเรียน ผู้ปกครองจะทราบก่อนการสัมภาษณ์จะเกิดขึ้นทุกครั้ง ก่อนการเก็บข้อมูล จากผู้บอกข้อมูลผู้วิจัยได้ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ รูปแบบของคำถามและการนำไปใช้ของข้อมูลในการศึกษา โดยมีเอกสารชี้แจงและได้รับการยินยอมจากผู้บอกข้อมูลทุกกลุ่มทั้งผู้บอกข้อมูลหลักและผู้บอกข้อมูลรอง ผู้วิจัยอธิบายถึงประโยชน์แก่ผู้บอกข้อมูลและผลของการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บอกข้อมูลและสังคม อย่างไร สิทธิในการปฏิเสธหรือยุติการเป็นผู้บอกข้อมูลได้ทุกเมื่อโดยไม่แจ้งล่วงหน้าได้ ให้รายละเอียดของ ระยะเวลาในการสัมภาษณ์และมีการขออนุญาตบันทึกเสียงทุกครั้งเพื่อนำไปใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ของผู้วิจัย โดยการที่จะสามารถเก็บข้อมูลจากผู้บอกข้อมูลได้นั้น ผู้วิจัยจะได้รับการอนุญาตให้เก็บข้อมูลเมื่อ ผู้บอกข้อมูลอนุญาตและรับทราบถึงรายละเอียดของการวิจัยแล้วเท่านั้น ในการศึกษาผู้วิจัยได้ระบุชื่อของ ผู้บอกข้อมูลทั้งเป็นนามสมมติทั้งหมด มีเพียงชื่อตำแหน่งของผู้บริหารโรงเรียนแต่ละแห่งที่ระบุตำแหน่งจริง

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1) อิทธิพลจากกรอบการพัฒนาการศึกษาของรัฐในการจัดการ ศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) สรุปรูปแบบกระบวนการต่อรองและการช่วงชิงทางอัตลักษณ์ ความเป็นมลายูมุสลิมในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและโรงเรียนรัฐในพื้นที่กรณีศึกษาจังหวัดยะลา ในฐานะผู้กระทำการจัดการศึกษาในพื้นที่โรงเรียนและต่อรองกับนโยบายการจัดการศึกษาในพื้นที่

และ 3) วิเคราะห์ผลกระทบจากกระบวนการดังกล่าวที่มีผลต่อเยาวชนมลายูมุสลิมที่เกิดเป็นรูปแบบของความคิดที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของตนเองอย่างไรบ้าง

1. อิทธิพลสำคัญในการจัดการการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

อิทธิพลสำคัญในการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาจาก 2 ส่วนที่สำคัญ คือ 1) นโยบายการศึกษาของรัฐที่นำความทันสมัยมาสู่พื้นที่ 2) คุณค่าของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บทบาทของศาสนาอิสลามและความเป็นท้องถิ่นที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในการสืบทอดผ่านการเรียนรู้ในสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งภายในจิตใจของชาวมลายูมุสลิม

1.1 นโยบายการศึกษาของรัฐที่มีอิทธิพลสำคัญในการเข้ามาจัดการการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่มีใจความว่า

“ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21”

กรอบการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์นี้สามารถสรุปเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาให้มีความทันสมัยที่โรงเรียนนำมาใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ให้กับเยาวชนในด้านต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัดในปัจจุบันนี้ได้แก่ 1) ความเป็นเลิศด้านวิชาการ แข่งขันวิชาการ รู้จักการสร้างและการพัฒนานวัตกรรม โครงการเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการสร้างมูลค่าแก่ทรัพยากรท้องถิ่นให้มีความสามารถในการแข่งขันในประเทศและระหว่างประเทศ 2) การเรียนรู้ภาษาแม่และภาษาที่ 2 เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายูกลาง ภาษาจีน และภาษาอาหรับ และเรียนรู้การเป็นอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมีความสุข 3) ได้รับการส่งเสริมในความสามารถเฉพาะทางที่เป็นแผนการเรียนเฉพาะด้าน เช่น ห้องเรียนศิลปะ ห้องเรียนดนตรี เป็นต้น และ 4) มีความรู้ ความเข้าใจ และใส่ใจสิ่งแวดล้อม พัฒนานวัตกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีต่อสิ่งแวดล้อม

กรอบการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) สามารถสรุปเป้าหมายของความทันสมัยในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ว่า การออกแบบการเรียนรู้ในปัจจุบันต้องส่งเสริมการสร้างและการพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการสร้างมูลค่าแก่ทรัพยากรท้องถิ่นนำไปสู่การเพิ่มสมรรถนะในความสามารถในการแข่งขัน การเรียนรู้ภาษาแม่และภาษาที่ 2 และเรียนรู้การเป็นอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมีความสุข อีกทั้งสนับสนุนความหลากหลายในด้านความสามารถเฉพาะทางต่าง ๆ

1.2 บทบาทของศาสนาอิสลามและความเป็นมลายูในการจัดการศึกษาของชาวมลายูมุสลิม

ในช่วงเหตุการณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศาสนาอิสลามในการปกครองและดูแลชาวมลายูมุสลิมปาตานีคือในช่วงที่ปาตานีเป็นรัฐอิสลามโดยสมบูรณ์ที่ศาสนาเข้ามาอยู่ทุกอณูของชีวิตชาวมลายูมุสลิมปาตานี ช่วงเวลาที่สำคัญ Tuwaesidek (2021) ได้รวบรวมประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ทำให้อิสลามมีส่วนสำคัญในการเป็นจิตวิญญาณของชาวมลายูมุสลิมปาตานีจนทำให้ปาตานีถูกขนานนามว่าเป็น “กระเจ๊กแห่งเมืองเมกกะ” ที่มีความรุ่งเรืองและเป็นแหล่งความรู้ในการศึกษาอิสลามในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งปัจจุบันการให้ความสำคัญและการพยายามผลักดันการเรียนศาสนาของชาวมลายูมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้นอกจากเป็นการแสดงถึงร่องรอยของความสำคัญของการศึกษาศาสนาและความรุ่งเรืองของการศึกษาศาสนานับตั้งแต่อดีตแล้ว การเรียนรู้อิสลามยังแสดงให้เห็นถึงการเป็นเครื่องมือของชาวมลายูมุสลิมปาตานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในการต่อสู้ กอบกู้ความแตกสลาย และสร้างความมั่นคงในจิตใจของชาวมลายูมุสลิมภายใต้ความโกลาหลวุ่นวายของสงคราม การเมือง และสังคมตลอดยุคสมัยที่ผ่านมา

ในช่วงที่ปาตานีอ่อนอำนาจลงในปี 1785 ที่ตกอยู่อำนาจการปกครองของรัฐสยามและถูกแบ่งออกเป็น 7 หัวเมือง ในช่วงของการถูกแบ่งย่อยหัวเมืองนี้สร้างความอ่อนแอต่ออำนาจการปกครองของปาตานีเพราะถูกกระจายอำนาจไปยังเจ้าเมืองในหัวเมืองต่าง ๆ ความวุ่นวายในสถานการณ์การเมืองและสังคม ณ ขณะนั้นมีทั้งการแย่งชิงผลประโยชน์จากการค้าดีบุกของเจ้าเมืองปาตานีด้วยตนเอง การเข้ามาของอาณานิคมอังกฤษและสยาม การเคลื่อนย้ายประชาชนชาวมลายูมุสลิมปาตานีที่เป็นเชลยจากสงครามจำนวน 4,000 คน ไปยังกรุงเทพฯ และพื้นที่โดยรอบ และการเคลื่อนย้ายชาวสยามไปอยู่ในพื้นที่ปาตานีเพื่อสร้างความกลมกลืนและกลืนกลายกับสยาม ศาสนาอิสลามมีบทบาทสำคัญในการช่วยพยุงจิตใจของชาวมลายูมุสลิมปาตานีภายใต้ความระส่ำระสายของการเมือง

ในช่วงนี้ที่อำนาจและบารมีของเจ้าเมืองอ่อนอำนาจลง ศาสนาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างพลังทางจิตวิญญาณและภูมิปัญญาเป็นการขับเคลื่อนที่สร้างความหวังให้กับปาตานี นำโดยสำนักคิดปาตานี เชคดาวูด อัลฟาฏอนี ในช่วงปี 1769-1847 เชคดาวูดและเครือข่ายมีความเชี่ยวชาญในองค์ความรู้ศาสนาจากการไปศึกษา ณ เมืองเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย จนสามารถประพันธ์ตำราเกี่ยวกับศาสนาอิสลามทั้งในภาษามลายูและภาษาอาหรับ เครือข่ายของเชคดาวูดจัดทำการคัดลอกตำราเพื่อเผยแพร่ และกลับมายังแผ่นดินปาตานี เปิดสถาบันปอเนาะเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ศาสนาแก่ชาวบ้านให้สามารถเข้าใจหลักการทางศาสนาและปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง ครูสอนศาสนาตำรา และปอเนาะเป็นเสมือนหัวใจของชุมชนและชาวบ้านที่สร้างความมั่นคงในจิตวิญญาณในช่วงเวลาที่ยากลำบากภายใต้ความวุ่นวายของการเมืองและสังคม ณ ขณะนั้น สถาบันปอเนาะไม่ได้มีเพียงในปาตานี แต่เครือข่ายของเชคดาวูดได้กระจายการเปิดสถาบันปอเนาะไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเปิดสถาบันปอเนาะไม่เพียงเป็นการเผยแผ่และฟื้นฟูอิสลามเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการสร้างพลังทางจิตวิญญาณในการต่อต้านขัดขืนกับอำนาจรัฐและอำนาจของเหล่าจักรวรรดินิยมที่เข้ามาคุกคามในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขณะนั้น ทั้งอังกฤษ ฮอลันดา ฝรั่งเศส และสยาม

จากการทบทวนประวัติศาสตร์และบทบาทของศาสนาอิสลามกับวิถีชีวิตของชาวมลายูมุสลิม ทำให้เห็นว่าการศึกษาศาสนาอิสลามเป็นสิ่งสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของชาวมลายูมุสลิมนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวมลายูมุสลิมช่วงชิงพื้นที่การศึกษาเพื่ออ้างอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิม รักษาจุดยืน และรากเหง้าความเป็นมลายูมุสลิม เช่น ในยุคปัจจุบันพื้นที่การบรรยายศาสนาหรือจรรยาเมาะห์อาฮามอ เป็นพื้นที่การเรียนรู้ ต่อรองเพื่อสร้างความเข้าใจกับปัญหาที่มาพร้อมกับความทันสมัยด้วยองค์ความรู้ทางศาสนาและกระแสอิสลามมานูวัตร์ (Mahamha, 2015) อีกทั้งพื้นที่การศึกษาเป็นพื้นที่ที่ชาวมลายูมุสลิมให้ความสำคัญในการคงพื้นที่ของการมีการเรียนการสอนในด้านศาสนา เช่น ปอเนาะดालอที่เผชิญกับแรงกดดันและปัจจัยที่มาจากรัฐผ่านการนโยบายปฏิรูปการศึกษา ภาพลักษณ์ที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ และจากผลกระทบเสถียรภาพชีวิต ปอเนาะคงยึดหลักการจัดการพื้นที่ในรูปแบบจารีตของปอเนาะผลิตซ้ำทั้งในพื้นที่ทางกายภาพ การแบ่งเขตแดน การมีข้อบังคับการใช้พื้นที่ และผลิตซ้ำกระบวนการขัดเกลา เช่น การใช้ภาษามลายูในการสื่อสารหลักในการเรียนการสอน การศึกษาเกี่ยวกับอิสลามศึกษาที่เน้นวิชาการ และการสร้างวัฒนธรรมวิถีปฏิบัติร่วมกันในปอเนาะ ซึ่งมีเป้าหมายในการขัดเกลาผู้เรียนให้ครองตนอยู่ในครรลองของศาสนาอิสลาม (Poolsawat, Khemkhunasai, & Temrattanakul, 2021) จากการศึกษาที่ผ่านมาทำให้เห็นว่าพื้นที่การศึกษาหรือโรงเรียนเป็นพื้นที่ที่สะท้อนพื้นที่การต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมที่ต่อสู้ ต่อรองต่อกระแสทางสังคมที่เข้ามา เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการให้ความหมายต่อความเป็นมลายูมุสลิมและทิศทางในการรื้อฟื้น ติศวม ตอบโต้อกระแสที่เข้ามาทับซ้อนการเปลี่ยนแปลงของสังคม

จากแผนยุทธศาสตร์ การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่กำหนดกรอบการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาให้ทันกับยุคสมัย และการศึกษาทบทวนบทบาทของการศึกษาศาสนาอิสลามและการรักษาความเป็นมลายูที่เป็นเสมือนเครื่องมือสำคัญในการอยู่รอดของชาวมลายูมุสลิมปาตานีภายใต้กระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงมาตลอดทุกยุคสมัยในอดีตจนถึงปัจจุบัน นำมาสู่การศึกษาผ่านโรงเรียนกรณีศึกษาแต่ละแห่งในพื้นที่จังหวัดยะลาว่าโรงเรียนแต่ละแห่งได้นำกรอบการพัฒนาการศึกษาทันสมัยที่รัฐกำหนดผนวกกับคุณค่าของทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของชาวมลายูมุสลิมทั้งการศึกษาศาสนาและการรักษาอัตลักษณ์รากเหง้าความเป็นมลายูมากำหนดทิศทางในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่อย่างไรภายใต้บริบทที่แตกต่างกันของโรงเรียนแต่ละแห่ง และกระบวนการเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรม ความคิด ความรู้สึกของเยาวชนมลายูมุสลิมในฐานะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างไร ผลของการศึกษาจะสะท้อนการให้ความหมายของการพัฒนาเยาวชนมลายูมุสลิมในอุดมคติและการให้นิยาม “การศึกษาเพื่อการศึกษา” ของโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดยะลา โดยการศึกษานี้มองผ่านแนวคิดสนามในการเข้าใจการวางตำแหน่งของโรงเรียนผ่านวิสัยทัศน์ที่เป็นการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเยาวชนมลายูมุสลิม และมองผ่านแนวคิดของทุนที่โรงเรียนแต่ละแห่งเลือกใช้ในการต่อรองและการช่วงชิงความเป็นมลายูมุสลิมของเยาวชนในปัจจุบัน

2. การพัฒนาการศึกษาที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการต่อรองและการช่วงชิงทางอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมที่สะท้อนผ่านโรงเรียนกรณีศึกษาในพื้นที่จังหวัดยะลา

การวางตำแหน่งของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่งในจังหวัดยะลามีรูปแบบการกำหนดทิศทางการออกแบบการศึกษาที่แตกต่างกันหลังจากนำนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐมาปรับใช้ อันเนื่องมาจากแนวคิดเบื้องหลังและวิสัยทัศน์ตั้งต้นที่เป็นทุนทางสังคมของโรงเรียน โดยในงานศึกษานี้ได้ให้นิยามทุนทางสังคมว่าเป็นประเด็นหรือปัญหาที่คนในพื้นที่เห็นร่วมกัน การสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ การสร้างเครือข่ายให้คนมาสัมพันธ์กัน เกิดจิตสำนึกของความเป็นกลุ่มเดียวกัน มีวัฒนธรรมในการปฏิบัติร่วมกันและนำไปสู่การทำงานร่วมกัน (Khunweechuay & Rungtawanruangsri, 2023) ซึ่งรูปแบบของทุนทางสังคมของโรงเรียนแต่ละแห่งได้สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมชาวมลายูมุสลิมเองเมื่อเจาะลึกลงไปโรงเรียนที่ถือเป็นสถาบันในการสร้างเครือข่ายทางสังคมก็มีรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่แสดงให้เห็นในมุมที่แตกต่างกัน โดยเห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาเยาวชนมลายูมุสลิมผ่านกระบวนการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยบรรทัดฐานชุดใหม่ที่เกิดจากอุดมการณ์ในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียนจากการเห็นประเด็นปัญหาในสังคมมลายูมุสลิมในมิติที่แตกต่างกัน โรงเรียนในฐานะสถาบันก็มีการสร้างความไว้วางใจในเชิงสถาบันในการบ่มเพาะเยาวชนมลายูมุสลิมเพื่อตอบสนองต่อคุณค่าที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนบริบทพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันในรูปแบบที่แตกต่างกัน

หากดูผิวเผินทุนทางสังคมของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาจะมีความคล้ายกันในเรื่องในการผลักดันรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนมลายูมุสลิมสู่ความเป็นเลิศในด้านวิชาการและวิถีปฏิบัติในการให้ความสำคัญกับการขัดเกลาและปลูกฝังวิถีชีวิตของการเป็นมุสลิม แต่เมื่อเจาะลึกลงไปโรงเรียนเอกชนสอนศาสนากรณีศึกษา 2 แห่งในงานศึกษานี้ ทำให้เห็นวัฒนธรรมการเรียนรู้ภายในโรงเรียนที่แตกต่างกัน ซึ่งพื้นที่ยุทธศาสตร์ในการทำความเข้าใจความแตกต่างนี้คือ การตีความการให้ความสำคัญต่อรูปแบบการเรียนการสอนวิชาศาสนา ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนากรณีศึกษาที่ 1 คงยึดถือการเรียนวิชาศาสนาแบบดั้งเดิมที่มีความเข้มข้นของเนื้อหาและจำนวนวิชาที่แตกย่อยรายละเอียดในประเด็นศาสนาต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับการเรียนความรู้ศาสนาให้สำคัญเท่ากับการเรียนความรู้วิชาสามัญ โดยมีนัยของการคาดหวังต่อเยาวชนมลายูมุสลิมให้เปิดกว้างในการเรียนรู้และสามารถปรับตัวเท่าทันกับการศึกษากระแสหลักด้วยการเพิ่มเติมการศึกษาในแขนงต่าง ๆ ในด้านวิชาสามัญเพื่อตอบโจทย์ต่อยุคสมัยและนโยบายของรัฐที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของเยาวชนมลายูมุสลิมสู่ความเป็นเลิศด้านวิชาการ

ในอีกด้านหนึ่งโรงเรียนเอกชนสอนศาสนากรณีศึกษาที่ 2 ภายหลังจากต่อรองต่อนโยบายการศึกษาของรัฐโดยให้ความหมายในการพัฒนาเยาวชนมลายูมุสลิมที่หันมาเน้นสร้างความเป็นเลิศเฉพาะทางในด้านวิชาการที่ถนัดอย่างเต็มที่เพื่อให้สามารถมีศักยภาพในการแข่งขันในเวทีวิชาการในระดับต่าง ๆ เพื่อสร้างเยาวชนมลายูมุสลิมสู่การเป็นแนวหน้าในเวทีวิชาการ และตีความใหม่ในรูปแบบการเรียนการสอนที่สืบทอดมาจากรูปแบบปอเนาะในอดีตเป็นการเรียนแบบบูรณาการโดยปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนวิชาศาสนาในชั้นเรียนให้เหลือเฉพาะวิชาที่สำคัญและเพิ่มพื้นที่กิจกรรมที่สามารถสนับสนุนทักษะในการบูรณาการองค์ความรู้สู่ชีวิตจริง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการใช้นโยบายของความเป็นโลกาภิวัตน์ที่เน้นรูปแบบของการบูรณาการนำความรู้ข้ามศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือการดำเนินชีวิต

ดังนั้น ด้วยมุมมองความแตกต่างในวัฒนธรรมการเรียนรู้จึงนำไปสู่การวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมที่โรงเรียน ทั้ง 2 แห่งต้องการต่อรองและช่วงชิงเพื่อถ่ายทอดสู่เยาวชนมลายูมุสลิมในรูปแบบที่แตกต่างกัน โรงเรียน เอกชนสอนศาสนากรณีศึกษาทั้ง 2 แห่งจึงเป็นการใช้มุมมองการวิเคราะห์ทุนทางสังคมที่เจาะลึกลงไป ในรูปแบบการปลูกฝังวัฒนธรรมที่ต่อรองส่งต่อให้กับเยาวชนเพื่อช่วงชิงความหมายที่คาดหวังต่อเยาวชน มลายูมุสลิม

ในทางกลับกัน **โรงเรียนรัฐกรณีศึกษาที่ 3** เป็นโรงเรียนที่มีกรอบที่จำกัดในการจัดการเรียนรู้ใน ด้านวิชาศาสนาอิสลามเนื่องจากเป็นโรงเรียนที่มีวิถีพุทธเป็นหลัก จากการศึกษาสังเกตเห็นว่าสิ่งที่ครูและ ผู้บริหารของโรงเรียนเน้นย้ำในการดูแลกลุ่มนักเรียนมุสลิมคือ การสร้างความเข้มแข็งภายในกลุ่มในการดูแล นักเรียนมุสลิม สร้างความไว้วางใจต่อนักเรียนเพื่อเป็นพื้นที่ปลอดภัยและความไว้วางใจในการเป็นอยู่ของ สังคมมุสลิมในการเป็นที่ปรึกษาและชักชวนสู่การมีวิถีชีวิตที่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามและมีการดูแล นักเรียนมุสลิมอย่างใกล้ชิดภายใต้ความสังคมพหุวัฒนธรรม

พื้นฐานวิสัยทัศน์และบริบทพื้นฐานที่เป็นทุนทางสังคมของโรงเรียนสะท้อนให้เห็นความแตกต่างของ การวางตำแหน่งของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง ซึ่งนำไปสู่รูปแบบการต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์ มลายูมุสลิมที่แตกต่างกันสะท้อนผ่านโรงเรียนกรณีศึกษา ซึ่งความหมายของการต่อรองและการช่วงชิงของ โรงเรียนกับนโยบายการศึกษานั้นเป็นกระบวนการออกและวัฒนธรรมการปลูกฝังการเรียนรู้ที่ถูกตีความจาก การได้รับอิทธิพลจากกรอบการพัฒนาการศึกษาของรัฐที่โรงเรียนแต่ละแห่งหยิบยกทุนทางวัฒนธรรมและ ทุนทางสังคมมาเป็นแหล่งอำนาจในการต่อรองและการช่วงชิง โดยสรุปได้ใน 3 รูปแบบ ดังนี้

2.1 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนากรณีศึกษาที่ 1: ทุนทางวัฒนธรรมกับการต่อรองและ การช่วงชิงในรูปแบบผลิตซ้ำสิ่งเดิมและรับสิ่งใหม่เข้ามา

การวางตำแหน่งของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนากรณีศึกษาที่ 1 ได้กำหนดทิศทางในการ ออกแบบการศึกษาเพื่อต่อรองและช่วงชิงอัตลักษณ์มลายูมุสลิมในรูปแบบที่ยังคงผลิตซ้ำสิ่งเดิมและการ เปิดรับสิ่งใหม่เข้ามาพัฒนาการศึกษาในพื้นที่สะท้อนให้เห็นถึง “แนวคิดของการนำท้องถิ่นมาเป็นฐานใน การพัฒนาการศึกษาด้วยการผลิตซ้ำทุนทางวัฒนธรรม” และเชื่อมโยงกับรูปแบบการศึกษากระแสหลักเพื่อ ที่แสดงถึงการปรับตัวไปกับกระแสการพัฒนาและความทันสมัยเพื่อต่อรองต่อคุณภาพชีวิตของชาวมลายู มุสลิมให้ดีขึ้น โดยโรงเรียนใช้ทุนทางวัฒนธรรม 2 รูปแบบในการต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์มลายู มุสลิม ได้แก่ 1) การช่วงชิงด้วยรูปแบบการผลิตซ้ำสิ่งเดิมด้วยทุนวัฒนธรรมในรูปแบบฮาบิทัส 2) การต่อ รองรูปแบบการรับสิ่งใหม่เข้ามากับการสร้างทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบสถาบันที่สร้างการยอมรับและ การรับประกันการศึกษาที่มีความทันสมัยภายใต้กรอบการพัฒนาของรัฐและการนำท้องถิ่นเป็นฐานในการ พัฒนาการศึกษา

ผู้วิจัยพบว่า การต่อรองและการช่วงชิงด้วยรูปแบบการผลิตซ้ำสิ่งเดิมด้วยทุนวัฒนธรรมใน รูปแบบฮาบิทัสการจัดรูปแบบการขัดเกลาของโรงเรียนที่คงความเข้มข้นแบบดั้งเดิมโดยเฉพาะวิชาความรู้ ศาสนาอิสลาม เผยให้เห็นถึงการให้ความหมายต่อการศึกษาที่ต้องการออกแบบการเรียนรู้ที่มีฐานแนวคิด ของการให้ความสำคัญกับการจัดระเบียบสังคมของชาวมลายูมุสลิม ให้มีความเข้าใจรูปแบบวิถีชีวิตใน แนวทางของอิสลามให้ครอบคลุมตั้งแต่ระดับบุคคลให้มีความเข้าใจตรงกันในบทบาทการรับผิดชอบตนเอง

และสังคมของมุสลิมที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นพันธะสัญญาทางสังคม (Social Contract) ระหว่างกัน ภายใต้ความหลากหลายของหน้าที่ความรับผิดชอบของคนในสังคม โดยเฉพาะวิชาที่มีการสอนในชั้นชานาวีย์หรืออิสลามศึกษาตอนปลาย ที่มีการลงลึกในรูปแบบวิชาด้านกฎหมายอิสลาม มรดกอิสลาม การเผยแผ่ศาสนา และวิชาการสอนที่สอดแทรกจิตวิทยาการสอนเพื่อให้นักเรียนมีทักษะในการเผยแผ่ความรู้ต่อไปได้

นอกจากนี้กระบวนการช่วงชิงอัตลักษณ์มลายูมุสลิมของโรงเรียนด้วยการอนุรักษ์และรื้อฟื้นความเป็นมลายูอยู่เสมอยังสะท้อนให้เห็นถึงการช่วงชิงระบบความคิดของชาวมลายูมุสลิมของความเป็นเนื้อเดียวกันของอิสลามกับมลายูที่มีความเชื่อมโยงกันและอยู่คู่กับวิถีชีวิตของชาวมลายูมุสลิมมาอย่างยาวนาน โดยให้ความหมายของการศึกษาของชาวมลายูมุสลิมที่ต้องการสร้างจุดแข็งของภาษาและวัฒนธรรมมลายูให้มีคุณค่าสามารถสร้างผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจให้กับประเทศได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความหมายของการศึกษาของชาวมลายูที่ *ต้องการปลดปล่อยความเป็นตัวตน* เพื่อสร้างเป็นจุดแข็งของกลุ่มชาติพันธุ์ที่จะสร้างความดึงดูดให้ประเทศมีความโดดเด่นในแง่มุมของความหลากหลายของคนในชาติ

อีกทั้งผู้วิจัยพบว่า การต่อรองเพื่อสร้างการยอมรับและรับประกันการศึกษาของชาวมลายูมุสลิมในรูปแบบการสร้างผลงานในด้านวิชาการที่หยิบจับประเด็นที่เป็นวิสัยทัศน์ของโรงเรียนและเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของศาสนาในประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมแสดงถึงการปลดปล่อยตัวเองจากวาทกรรมที่กักขังภาพลักษณ์ของอัตลักษณ์ทางสังคมของชาวมลายูมุสลิมทั้งในแง่ของการได้รับความไม่ไว้วางใจที่เกิดภาพจำกับเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ อีกทั้งภาพจำของคุณภาพการศึกษาและความล้ำหลังของกลุ่มชาติพันธุ์ นำมาสู่การต้องต่อสู้และต่อรองต่อภาพลักษณ์ด้วยการพิสูจน์ตัวเองเพื่อทลายภาพจำและปลดปล่อยตัวเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นแหล่งอำนาจในการช่วงชิงภาพจำและความหมายใหม่ของการเป็นชาวมลายูมุสลิมร่วมสมัยที่มีศักยภาพ มีการพัฒนาและปรับตัวไปกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความหมายต่อการศึกษาของชาวมลายูมุสลิมที่ *ต้องการผลักดันศักยภาพและทุนทางวัฒนธรรม* ของตนเองให้เกิดความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

นอกจากนี้ยังสังเกตเห็นได้อีกว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาการศึกษาที่ 1 มีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาการศึกษาที่รัฐกำหนดมาปรับใช้ในโรงเรียน โดยการเพิ่มความหลากหลายของห้องเรียนโปรแกรมมากขึ้นและหลากหลายที่เป็นการต่อรองต่อแนวคิดโลกวิสัย (Secular) เช่นในกลุ่มวิชา *การเรียนรู้โดยใช้โครงงานและนวัตกรรมเป็นฐาน* มีเป้าหมายในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการบูรณาการองค์ความรู้ในการเรียนรู้ สะท้อนการสอดแทรกแนวคิดและวิถีของอิสลามกับรูปแบบการเรียนในเนื้อหาที่เป็นวิชาการสามัญเป็นพลวัตของชุดความคิดของชาวมลายูมุสลิมในปัจจุบันที่เริ่มพยายามทลายขอบเขตของการแบ่งแยกระหว่างการเรียนสามัญและการเรียนศาสนา เป็นการต่อรองต่อแนวคิดโลกวิสัยที่เคยมองว่าการเรียนรู้ในด้านวิชาการสามัญเป็นแสวงหาความรู้ที่มุ่งแต่ทางโลก แต่ปัจจุบันความคิดของการมองเป็นการมุ่งทางโลกสามารถใช้มุมมองของศาสนาในการปรับใช้ได้และเป็นสิ่งจำเป็นใน *การพัฒนาสังคมมลายูมุสลิมให้มีคุณภาพมากขึ้น* ความเข้มแข็งของทุนทางสังคมก็มีมากขึ้น และทำให้ชาวมลายูมุสลิมเผชิญกับโลกสมัยใหม่ได้ดีมากขึ้น

กลุ่มวิชา *ห้องเรียนภาษาและศิลปะเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรม* เป็นที่น่าสนใจว่าความสนใจในการเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น ๆ ของชาวมลายูมุสลิมเป็นการเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมผ่านการเรียนรู้ภาษาและการสร้างงานศิลปะที่มีการผสมผสานของวัฒนธรรมที่เป็นตัวตนของชาวมลายูมุสลิมที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมไทย มลายู และความเป็นมุสลิม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการศึกษาในปัจจุบันของชาวมลายูมุสลิม *พยายามข้ามขอบเขตพรมแดนทางชาติพันธุ์* ที่ถูกกำหนดโดยขอบเขตของอัตลักษณ์ภาษาและวัฒนธรรมมลายูในเชิงพื้นที่ภูมิศาสตร์สู่การสร้างเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์กับสังคมอื่น ๆ

ที่น่าสนใจที่เห็นคือการพยายามนำเสนอโปรแกรมการศึกษารูปแบบใหม่ที่มีความเฉพาะทาง คือ ห้องเรียนศิลปะ ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนากรณีศึกษาที่ 1 เป็น *รูปแบบการจัดการศึกษาที่เล็งเห็นอำนาจของทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของคนในพื้นที่* ให้สามารถนำมาสร้างความโดดเด่นเพิ่มเติมด้วยความรู้และความทันสมัยของเทคโนโลยีนำไปสู่การสร้างเป็นมูลค่าและจุดขายได้ ซึ่งผู้วิจัยมองว่าด้วยอิทธิพลของพื้นที่ออนไลน์และโซเชียลมีเดียที่ทำให้เยาวชนในปัจจุบันมีความรู้สึกว่ามีโอกาสอยู่ใกล้มากขึ้น การดึงความสามารถและจุดเด่นของตนเองมาเป็นจุดขายก็สามารถสร้างอาชีพในระหว่างเรียนได้ การเกิดขึ้นของห้องโปรแกรมศิลปะในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาจึงได้รับการตอบรับจากนักเรียนจำนวนหนึ่งอยู่

กลุ่มโปรแกรมการเรียน Tahfiz-science เป็นการต่อรองรูปแบบการเรียนท่องจำอัลกุรอานที่มีการสอนในโรงเรียนปอเนาะสู่การเรียนรู้ควบคู่กับวิชาสามัญ แสดงให้เห็นพลวัตของการจัดรูปแบบการศึกษาของชาวมลายูมุสลิมในปัจจุบันที่พยายามให้ *รูปแบบการศึกษากระแสรองผนวกกับการศึกษากระแสหลัก* ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการช่วงชิงกันไปมาบนพื้นที่กึ่งวัตรในชีวิตประจำวันของนักเรียนโปรแกรม Tahfiz-science ที่ต้องมีการแยกกลุ่มนักเรียนเฉพาะด้วยเวลาที่บีบคั้นให้ต้องมีการจัดสรรเวลาอย่างเข้มงวด ทำให้ต้องอยู่ภายใต้กำหนดการของโรงเรียนอย่างเคร่งครัดเพื่อให้สามารถเรียนท่องจำอัลกุรอานได้ และเรียนวิชาสามัญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพยายามจัดรูปแบบการศึกษาในลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นของการศึกษากระแสหลักที่เข้ามามีอิทธิพลกับวิถีชีวิตและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวมลายูมุสลิมให้ดีขึ้นได้ จึงเกิดการพยายามปลุกฝังและสร้างการยอมรับจากการต่อรองรูปแบบการศึกษาใหม่ ๆ เพื่อรับประกันการศึกษาของเยาวชนมลายูมุสลิมที่จะสามารถต่อยอดต่อไปเพื่อประกอบอาชีพในอนาคตได้

การต่อรองด้วยทุนทางวัฒนธรรมทั้งในรูปแบบที่หล่อหลอมในรูปฮาดิษและในสถาบันเป็นอุดมการณ์แห่งทุนทางสังคมของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนากรณีศึกษาที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดยะลาที่นิยาม “การศึกษาเพื่อการศึกษา” ที่การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่บ่มเพาะองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความร่วมสมัย เพื่อสร้างเยาวชนมลายูมุสลิมที่มีครบองค์ประกอบทั้งการศึกษาด้านศาสนาอิสลามที่มีการสร้างชุดความคิดให้มองศาสนาเป็นวิถีชีวิตอยู่ในทุก ๆ มิติของชีวิต และสร้างทัศนคติของการเรียนรู้องค์ความรู้ด้านศาสนาเป็นความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคม สอดแทรกมิติการเรียนรู้ศาสนาเพื่อสร้างบทบาทผู้ที่รู้ศาสนาที่สามารถเป็นผู้นำศาสนาในการดูแลตั้งแต่ระดับสถาบันครอบครัวและสังคมที่มีความรู้ในการดูแลการจัดการทางสังคมในทัศนะและแนวทางของศาสนาอิสลาม

และในอีกมิติหนึ่งที่ต้องรองรับรูปแบบการศึกษาแบบทางโลก (Secular) ในด้านวิชาการเป็นทุนทางสังคมของชาวมลายูมุสลิมที่ต้องการผลักดันการศึกษาเพื่อการศึกษาให้มีความร่วมสมัยเพื่อให้ได้รับการยอมรับหรือความไว้วางใจต่อสังคมในศักยภาพของเยาวชนมลายูมุสลิมที่สามารถตอบสนองต่อตลาดงาน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความไว้วางใจต่อสังคมมลายูมุสลิมเองในความน่าเชื่อถือต่อเยาวชนมลายูมุสลิมรุ่นใหม่ที่จะสามารถเป็นกลุ่มคนแห่งความหวังที่จะพัฒนาพื้นที่ให้พัฒนาและเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกด้วยองค์ความรู้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในทุกระดับ

2.2 โรงเรียนเอกชนสอนศาสนากรณีศึกษาที่ 2: ทุนทางวัฒนธรรมกับการรับรองและการช่วงชิงในรูปแบบการรื้อถอนรูปแบบวัฒนธรรมการเรียนรู้เดิมและสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่

รูปแบบวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาการศึกษาที่ 2 ที่มีการปรับตัวด้วยกระแสการศึกษาในนิยามความทันสมัยของรัฐที่เน้นการดึงศักยภาพของผู้เรียนให้มีความสามารถในการแข่งขันและสร้างความเป็นเลิศด้านวิชาการโดยมีตัวชี้วัดคือเวทีโอลิมปิกวิชาการที่เข้ามามีอิทธิพลต่อชุดความคิดของโรงเรียนในการตั้งคำถามรูปแบบการจัดการศึกษาที่ผ่านมาจากประสบการณ์การศึกษาของชาวมลายูมุสลิมในอดีตมารื้อถอนและสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ที่ใช้ “แนวคิดโลกาภิวัตน์ในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย” นำมาสู่การวางตำแหน่งของโรงเรียนในการพัฒนาการศึกษาในรูปแบบใหม่ สิ่งที่เด่นชัดในรูปแบบการรับรองของโรงเรียนคือการใช้ *ทุนทางวัฒนธรรมที่รับรองและช่วงชิงผ่านกระบวนการหล่อหลอมใน รูปแบบฮาบิทัส* ในการหลอมอุปนิสัยการเรียนรู้ที่เป็นบรรทัดฐานใหม่ของวัฒนธรรมการเรียนรู้ของเยาวชนมลายูมุสลิม

การให้นิยามการศึกษาทันสมัยที่นำเสนอผ่านโปรแกรมห้องเรียนพิเศษคือ เน้นการเข้าใจในเนื้อหา ค้นพื้นที่และเวลาในการเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้ฝึกฝนการทำโจทย์ สร้างวัฒนธรรมระหว่างครูและนักเรียนที่มีความใกล้ชิดกันเพื่อให้นักเรียนกล้าเข้าหาครูอย่างสนิทใจและสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้โดยไม่รู้สึกเกร็งต่อครู มีการวางเป้าหมายร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนในการพัฒนาตัวเองอย่างมีแบบแผนและสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตัวเอง การใช้ทุนทางวัฒนธรรมในการเปลี่ยนแปลงและบ่มเพาะวัฒนธรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้มีนักเรียนสามารถเข้าสู่เวทีโอลิมปิกวิชาการมากขึ้นในทุก ๆ ปี สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนแล้วยังนำไปสู่การแปลงทุนเป็นทุนทางสังคมที่กำเนิดเครือข่ายห้องเรียนพิเศษสู่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาต่าง ๆ ในพื้นที่ กลายเป็นจุดเชื่อมต่อให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาหลาย ๆ แห่งหันมามุ่งพัฒนาการศึกษาอย่างจริงจังด้วยเป้าหมายเดียวกัน จากโรงเรียนที่เคยมีความเชื่อในทัศนะอิสลามที่แตกต่างกันในอดีตที่มีความขัดแย้งกันที่โรงเรียนเล็งเห็นว่าเป็นกับดักการพัฒนาการศึกษาของชาวมลายูมุสลิมในช่วงเวลาที่ผ่านมาสามารถทำงานและร่วมมือกันได้ ทำให้เห็นปรากฏการณ์ที่ปรากฏอยู่ในบริบทการศึกษาที่ต้องการให้โรงเรียนเอกชนสอนศาสนามีการทำงานกันอย่างใกล้ชิดกันมากขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันและพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนมลายูมุสลิมอย่างแท้จริง และ *การศึกษาที่สร้างเยาวชนมลายูมุสลิมให้อยู่แนวหน้าของเวทีวิชาการ* เป็นภาพจำใหม่ที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการปลูกฝังผ่าน *การสร้างอุปนิสัยในการเรียนรู้ที่มุ่งมั่น จริงจัง และมีเป้าหมาย*

การปรับตัวภายใต้ต้นนโยบายการศึกษาของรัฐส่งผลต่อการตีความการศึกษาในด้านวิชาความรู้ศาสตร์ของโรงเรียนที่เคยมีมาและทิศทางในการให้ความหมายในส่วนของการศึกษาความรู้ศาสตร์ได้ถูกนิยามด้วยความหมายใหม่ของการศึกษาที่เขย่าความเป็นแก่นแท้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้อิสลามแบบบูรณาการที่ให้ความหมายว่า การบูรณาการอิสลามกับการทำงานและวิถีชีวิต และการปลูกฝังอัตลักษณ์ที่เป็นแก่นแท้ของการเป็นมุสลิมตามแนวคิดของเสาหลักของอิสลามที่ให้ความสำคัญกับการรักษามารยาททางสังคมและความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยนำมาสู่รูปแบบการจัดการศึกษาวิชาอิสลามที่ลดจำนวนวิชาลงและเพิ่มพื้นที่กิจกรรมที่สร้างความมั่นคงทางจิตวิญญาณที่สร้างความเป็นญมาอะห์หรือการอยู่หรือการรักษาความเป็นกลุ่มของมุสลิม

แนวคิดการสร้างพื้นที่กิจกรรมในการขัดเกลาเยาวชนมลายูมุสลิมในแนวทางของศาสนาเป็นการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้ด้วยฐานแนวคิดของการบูรณาการองค์ความรู้สู่การปฏิบัติหรือการผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยฐานอื่น ๆ ของร่างกาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นแนวคิดของการต่อรองต่อการจัดรูปแบบ การเรียนศึกษาในวิชาความรู้ศาสตร์ให้อยู่ในรูปแบบของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ และทำให้เห็นพลวัตของการจัดตำแหน่งของ การเรียนรู้องค์ความรู้ศาสตร์ผ่านพื้นที่ชีวิตมากกว่าการเน้นเรียนในตำราเพียงอย่างเดียว เช่น กิจกรรมฮาลาเกาะห์ที่เป็นกิจกรรมหลักของโรงเรียนในทุก ๆ สัปดาห์ เป็นพื้นที่การเรียนรู้ผ่านสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เป็นพื้นที่ของการขัดเกลาตนเองและเพื่อน ๆ ซึ่งเป็นการสร้างพื้นที่ที่ผู้เรียนเป็นเจ้าของประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การจดจำและความคงทนของความรู้ที่จะอยู่ติดตัวของผู้เรียนไป เช่นเดียวกันกับกิจกรรมกีฬามุสลิมที่เป็นการพักแรมร่วมกันเพื่อปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านการปฏิบัติ อีกทั้งกิจกรรมงานบรรยายศาสนาที่เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในห้องเรียนที่มีการสร้างบรรยากาศให้มีคึกคักขึ้นด้วยการมีตลาดนัดนักเรียนซึ่งเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาของการบรรยายได้ตามอัธยาศัยอย่างผ่อนคลายโดยไม่ได้รู้สึกถึงการยึดเยียดเนื้อหา ซึ่งสะท้อนรูปแบบการเรียนรู้องค์ความรู้ศาสตร์ที่โรงเรียนให้นิยามการเรียนรู้แบบบูรณาการผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย

การต่อรองและการช่วงชิงความหมายของ “การศึกษาเพื่อการศึกษา” ด้วยทุนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการหล่อหลอมอยู่ในรูปฮาบิทัสที่สะท้อนผ่านกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนากรณีศึกษาที่ 2 นี้เป็นการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในโรงเรียนนี้เป็นการสร้างค่านิยมในด้านการศึกษาและสร้างอุปนิสัยในการเรียนของเยาวชนมลายูมุสลิมด้วยวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบจริงจังที่สู่ความเป็นเลิศด้านวิชาการ การเรียนแบบบูรณาการอิสลามที่เพิ่มเติมพื้นที่กิจกรรมพื้นที่ทางจิตวิญญาณซึ่งเป็นการใช้พื้นที่ในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของเยาวชนมลายูมุสลิม และให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่กิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนมีความร่วมมือ เหล่านี้เป็นอุดมการณ์แห่งทุนทางสังคมชุดใหม่ที่สร้างบรรทัดฐานใหม่ของมาตรฐานทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดยะลา

2.3 โรงเรียนรัฐกรณีศึกษาที่ 3: การต่อรองและการช่วงชิงในรูปแบบการสร้างทุนทางสังคม

กระบวนการในการต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์มลายูมุสลิมในรูปแบบการสร้างทุนทางสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบการต่อรองและการช่วงชิงที่สะท้อนบริบทสังคมมุสลิมของโรงเรียนรัฐกรณีศึกษาแห่งนี้ที่อยู่ภายใต้สังคมที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรม การวางตำแหน่งของโรงเรียนในการขัดเกลานักเรียนคือการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสังคมมุสลิม เพื่อดูแลนักเรียนมุสลิมไม่ให้หลุดจากกรอบของศาสนาและไม่ให้นักเรียนหลุดออกจากระบบการศึกษา

กระบวนการต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์ด้วยกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของมุสลิมที่กลุ่มครูพยายามสร้างสะท้อนผ่านอุปนิสัยและลักษณะบุคลิกของครูในโรงเรียนที่สร้างความสัมพันธ์ คลุกคลีกับนักเรียน และมีบุคลิกที่เข้าใจพื้นฐานการเติบโตของนักเรียนเพื่อต่อรองต่อความรู้สึกของนักเรียนให้เกิดความไว้วางใจและเชื่อฟังในสิ่งที่ครูพยายามปลูกฝัง อีกทั้งกระบวนการในการสร้างความเข้าใจเพื่อต่อรองต่อการรู้สถานะของตนเองในฐานะมุสลิม ผู้วิจัยเห็นใน 4 มิติ คือ 1) ครูมีการลดความยากของเนื้อหาวิชาอิสลามศึกษาของหลักสูตรแกนกลาง 2) แยกกิจกรรมสำหรับนักเรียนมุสลิมจากกิจกรรมหลักของโรงเรียนที่เข้าร่วมไม่ได้ 3) ดูแลจิตใจและการเข้าใจสภาวะจิตใจของนักเรียน และ 4) มีระบบการช่วยเหลือกันของกลุ่มครูมุสลิมแก่นักเรียนและกลุ่มครูมุสลิมกันเองเพื่อเสริมกำลังความเป็นกลุ่มเดียวกัน

สิ่งสำคัญในการต่อรองคือ การสร้างเครือข่ายและสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มมุสลิมให้เข้มแข็งซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่เป็นฐานอำนาจในการต่อรองสู่ทุนทางวัฒนธรรมที่สร้างความคุ้นชินในวิถีของการเป็นมุสลิมของเยาวชนมลายูมุสลิมในโรงเรียน เนื่องจากพื้นฐานนักเรียนมุสลิมจำนวนหนึ่งในโรงเรียนแห่งนี้เป็นกลุ่มนักเรียนที่มีพื้นฐานสังคมในการเติบโตที่มีความเฉพาะ นักเรียนมุสลิมจำนวนหนึ่งมีความสนใจในการเลือกเรียนด้วยรูปแบบสังคมที่มีความพหุวัฒนธรรมด้วยพื้นฐานการเติบโตที่เติบโตมากับวัฒนธรรมพุทธและมุสลิม ทำให้เกิดความคุ้นชินกับสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมและมีรูปแบบการเรียนที่ไม่ได้มีการแข่งขันที่สูงด้วยพื้นฐานเงื่อนไขในชีวิตที่มีผลต่อการเรียนรู้ทั้งปัญหาทับซ้อนของปัญหาครอบครัวที่มีการหย่าร้างกัน ปัญหาด้านเศรษฐกิจที่มีฐานะค่อนข้างยากจน รูปแบบการต่อรองและการช่วงชิงของกลุ่มมุสลิมในโรงเรียนรัฐจึงมีความแตกต่างจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาที่เน้นการสร้างวัฒนธรรมการให้นิยามต่อการปลูกฝังเยาวชนมลายูมุสลิมที่มีความเข้มข้นกว่าและมีความพร้อมในการต่อรองกับรูปแบบการเรียนที่มีความเข้มข้นในด้านวิชาสามัญและวิทยาศาสตร์

ผู้วิจัยพบว่า กระบวนการสร้างทุนทางสังคมของกลุ่มครูมุสลิมในโรงเรียนรัฐกรณีศึกษาที่ 3 เป็นกระบวนการที่ชี้ให้เห็นถึงการจัดการศึกษาและสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและพื้นฐานการเติบโตของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันที่มีความหลากหลายมากขึ้นของชาวมลายูมุสลิมในจังหวัดยะลา จากการมีปฏิสัมพันธ์ข้ามวัฒนธรรมที่นำมาสู่การผสมผสานทางอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่มเยาวชนมลายูมุสลิม ดังนั้น รูปแบบการศึกษาในการต่อรองและช่วงชิงอัตลักษณ์มลายูมุสลิมในกลุ่มเยาวชนที่เติบโตมาในลักษณะเฉพาะนี้จะต้องได้รับรูปแบบการเรียนรู้ที่แตกต่างจากกระบวนการที่มีอยู่ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาที่มีระดับความเข้มข้นของเนื้อหาที่ยากเกินกว่าเยาวชนกลุ่มนี้จะรับไหวเพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายสังคมมุสลิม และเพื่อดูแลนักเรียนมุสลิมไม่ให้หลุดจากกรอบของศาสนาและระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ผลกระทบต่ออัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิมจากรูปแบบการเรียนรู้จากกระบวนการต่อรองและการช่วงชิงของโรงเรียนกรณีศึกษา

อัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิมที่เผยให้เห็นถึงให้การความหมายที่มีความร่วมสมัยปรากฏอยู่ใน 2 มิติ คือ 1) มิติที่นิยามจากสังคมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบัน และ 2) มิติที่นิยามจากปัจเจกที่แสดงถึงตัวตนของปัจเจกที่ต่อรองและช่วงชิงความหมายต่อความเป็นมลายูมุสลิมซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากการต่อรองและการช่วงชิงของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่งกับนโยบายการศึกษาและการเรียนรู้ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของคนในสังคมในโลกยุคโลกาภิวัตน์

3.1 อัตลักษณ์ทางสังคมของเยาวชนมลายูมุสลิม

มุมมองที่ปรากฏให้เห็นต่อพลวัตของอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิม คือ วิถีชีวิตและระบบความคิดของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนจากมุมมองของคนในสังคมในวัฒนธรรมเดียวกันที่มองต่อเยาวชนมลายูมุสลิมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นซึ่งแสดงให้เห็นถึงฮาบิที่ระดับกลุ่มที่เห็นการเปลี่ยนแปลงด้วยอิทธิพลทางโครงสร้างทางสังคมในปัจจุบัน

วิถีชีวิตของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันถูกมองว่ามีความห่างเหินกับชุมชนและการเข้าสังคมกับผู้ใหญ่ ด้วยภาระหน้าที่ทางการศึกษาที่เยาวชนมลายูมุสลิมเริ่มขยายตัวออกไปเรียนในต่างพื้นที่มากขึ้น โอกาสในการปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนจึงมีน้อยกว่าในอดีตค่อนข้างมาก อีกทั้งถูกมองว่าด้วยอิทธิพลของสื่อออนไลน์หรือโซเชียลมีเดียที่ทำให้เยาวชนมลายูมุสลิมจำนวนหนึ่งค่อนข้างเก็บตัว และมีสังคมเฉพาะที่มาจากเครือข่ายทางสังคมจากโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยที่เรียนด้วยกันมากกว่าการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความใกล้ชิดกับคนในชุมชน

นอกจากนี้ระบบความคิดของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปที่ถูกมองว่าได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของชาติตะวันตกในเรื่องแนวคิดประชาธิปไตย การเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมกันต่าง ๆ ของวัยและเพศหรือความอิสระทางความคิด ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมที่เห็นได้ชัดโดยเฉพาะในด้านความเคารพ การเชื่อฟัง หรือความยำเกรงต่อผู้ใหญ่ที่น้อยลง ทำให้ความเป็นกลุ่มเดียวกันของผู้ใหญ่และเด็กในอดีตที่เคยเป็นกลุ่มเดียวกันได้กลับแยกกลุ่มมากขึ้นในปัจจุบันด้วยความคิดที่ไม่ตรงกันในหลาย ๆ มุมมอง

ผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าอัตลักษณ์มลายูมุสลิมของเยาวชนในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบของวิถีชีวิตและระบบความคิด แต่ความคาดหวังต่อเยาวชนของชาวมลายูมุสลิมในมุมมองของศาสนาอิสลามที่ถือว่าเป็นช่วงวัยที่สำคัญ ภาพอุดมคติต่อเยาวชนมลายูมุสลิมถูกทำงานผ่านกระบวนการปลูกฝังทั้งจากสถาบันครอบครัวและโรงเรียนในทิศทางเดียวกัน โดยมองว่าเยาวชนมลายูมุสลิมต้องเป็นเยาวชนมลายูมุสลิมที่ทันสมัย เป็นที่พึ่งพา มีความรับผิดชอบต่อสังคม สร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม และเคร่งครัดในศาสนา อย่างไรก็ตามเยาวชนมลายูมุสลิมเองก็มีแนวทางในการแสดงออกถึงการให้ความหมายต่อตนเองผ่านการต่อรองและการช่วงชิงพื้นที่ร่างกายและความคิดในการแสดงออกความเป็นมลายูมุสลิมที่ถูกตีความจากความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมา

3.2 อัตลักษณ์ปัจเจกของเยาวชนมลายูมุสลิม: กระบวนการเรียนรู้ในการต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบัน

3.2.1 การต่อรองอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิม

รูปแบบการต่อรองอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิมที่ **เรียนรู้ในการทำตามต้นแบบ (mimesis)** เกิดเป็นฮาบิทัสใหม่ที่แสดงออกผ่านความคิด ทักษะคิดและพฤติกรรมที่ได้มาจากการบ่มเพาะของโรงเรียนที่เยาวชนมลายูมุสลิมศึกษาที่เป็นผลจากการต่อรองและช่วงชิงภายใต้กระแสการพัฒนาการศึกษาที่กำหนดจากรัฐ

ผลกระทบที่เห็นได้ชัดจากเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันที่สังเกตเห็นว่าการต่อรองของโรงเรียนภายใต้กรอบการพัฒนาการศึกษาของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลในทิศทางเดียวกันที่ให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาตัวเองและการหาพื้นที่ในการสร้างผลงานทางวิชาการ กระบวนการเข้ามหาวิทยาลัยด้วยวิธีการคัดเลือกในรอบแฟ้มสะสมผลงาน หรือ รอบ Portfolio เป็นที่มุ่งหมายของนักเรียนในปัจจุบันสังเกตเห็นได้จากห้องโปรแกรมในด้านวิทยาศาสตร์ที่เป็นจุดเน้นและเป้าหมายในการพัฒนานักเรียน คือ การสร้างผลงานทางวิชาการทั้งการเข้าสู่เวทีโอลิมปิกวิชาการ และการแข่งขันประกวดโครงงานและนวัตกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้ลักษณะการแสดงออกและทัศนคติในการเรียนรู้ของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันในการอธิบายตัวตนที่สะท้อนจากนักเรียนจากโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่งในการต่อรองกับการศึกษากระแสหลัก คือ มีการวางแผนล่วงหน้า วางเป้าหมายในการเรียนรู้ พร้อมท้าทายความสามารถของตัวเอง และหาพื้นที่ในการค้นหาตัวเอง เพื่อเป็นเยาวชนมลายูมุสลิมที่พัฒนาตัวเองและมีศักยภาพ มีความสามารถพร้อมสู่การแข่งขันในเวทีวิชาการ และสามารถมีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมด้วยศักยภาพที่มีความพร้อมสู่ตลาดงานในอนาคต

นอกจากนี้ผลกระทบในด้านการเรียนวิชาศาสนาซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างที่ชัดเจนจากโรงเรียนกรณีศึกษา 3 แห่งที่สะท้อนการต่อรองและการช่วงชิงใน 3 รูปแบบ สำหรับการเรียนศาสนาที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนากรณีศึกษาที่ 1 ที่ต่อรองและช่วงชิงในรูปแบบผลิตซ้ำสิ่งเดิมและรับสิ่งใหม่เข้ามา การต่อรองต่อรูปแบบการเรียนศาสนาแบบดั้งเดิมที่ต้องเรียนวิชาศาสนาที่เข้มข้นส่งผลต่อชุดความคิดของนักเรียนที่แสดงให้เห็นถึงการพยายามแสดงออกถึงการให้ความสำคัญทั้งวิชาศาสนาและวิชาสามัญอย่างเท่า ๆ กัน นักเรียนมีการพยายามและทุ่มเทกับการเรียนศาสนาให้จบชั้น 10 เพื่อให้ทันกับการจบชั้น ม.6 ตามหลักสูตรการศึกษาแกนกลางของรัฐ หรือพยายามวางแผนการเรียนจบชั้นศาสนาของตนเองในความสามารถที่รับไหว โดยเชื่อว่าความหนักของการเรียนจะเป็นตัวแปรของความทุ่มเทในการเรียนศาสนาและเป็นตัวชี้วัดที่แปรผันตรงต่อความเอาใจใส่ ความมุ่งมั่น และไม่ล้มศาสนา เป็นสิ่งที่นักเรียนรู้สึกว่าจะต้องพิสูจน์ตัวเอง หากเรียนสามัญได้ดี ศาสนาก็ต้องได้ดี ซึ่งสะท้อนให้เห็นมุมมองของการเรียนวิชาศาสนาของนักเรียนที่แสดงออกถึงการนิยามการเรียนศาสนาจากสำนึกคือ *สิ่งจำเป็นต่อชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ต้องมีอยู่* อีกทั้งก็ยังแสดงถึงความยึดหยุ่นทั้งที่พร้อมรับอย่างเต็มที่และพร้อมรับเท่าที่รับไหว ซึ่งเป็นผลจากการต่อรองต่อการศึกษากระแสหลักที่มีอิทธิพลในการเข้ามากำหนดสัดส่วนของพื้นที่การรับไหวและพิสูจน์ตัวเองในการทุ่มเทต่อการให้ความสำคัญกับความมั่นคงในศาสนาภายใต้การศึกษาของกระแสหลักไปด้วย

สำหรับผลกระทบของการต่อรองและการช่วงชิงในรูปแบบรื้อถอนรูปแบบวัฒนธรรมการเรียนรู้เดิมและสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาคริสต์ศึกษาที่ 2 ส่งผลต่อความเข้มข้นในการขัดเกลาผ่านการเรียนศาสนาน้อยลงที่เหลือเพียงวิชาที่จำเป็น ความรู้สึกต่อวิชาศาสนาเป็นรองจากการศึกษากระแสหลัก นักเรียนจำนวนหนึ่งจึงใช้พื้นที่การเข้าสู่อำนาจในการจัดการพื้นที่การเรียนรู้ในการโต้ตอบต่อความทันสมัยของรูปแบบการศึกษาของโรงเรียนที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามการศึกษากระแสหลักมากขึ้นและค่านิยมในการศึกษาในปัจจุบันที่ให้ความสนใจต่อการเรียนในด้านสามัญกันมากขึ้นในการศึกษาในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเยาวชนมลายูมุสลิมจำนวนหนึ่งเองก็มีการต่อรองเพื่อสร้างความชัดเจนของอัตลักษณ์มลายูมุสลิมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปด้วยอิทธิพลของความทันสมัยของการศึกษากระแสหลักที่โรงเรียนอาจหิวยกสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำเสนอแก่นักเรียน แต่ในทางกลับกันนักเรียนเองก็มีการตรวจสอบและโต้ตอบผ่านการใช้พื้นที่กิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งพบว่าพื้นที่การขัดเกลาด้วยกิจกรรมฮาลาเกาะห์หรือวงสนทนาในด้านศาสนาและพื้นที่บูรณาการความรู้ที่เป็นวัฒนธรรมการปฏิบัติของโรงเรียนที่ปลูกฝังการพูดคุยกันได้ส่งต่อเป็นวัฒนธรรมการทำงานในหมู่คณะของนักเรียน นักเรียนสามารถประยุกต์ความคิดและนำกิจกรรมฮาลาเกาะห์โดยสามารถบูรณาการความรู้ทางศาสนาเข้ากับการทำงานและการใช้ชีวิตของนักเรียนปลูกฝังความเป็นอิสลามเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับวิถีชีวิตในฐานะมุสลิม และนักเรียนเรียนรู้การจากกลุ่มคนและเรียนรู้ในการปฏิบัติตามในสิ่งที่เป็นการสร้างคุณค่าและความมั่นคงภายในของตนเองด้วยกระบวนการทางศาสนา

ชุดความคิดของเยาวชนมลายูมุสลิมในโรงเรียนรัฐการศึกษาที่ 3 ที่เป็นผลจากการต่อรองและการช่วงชิงในรูปแบบการสร้างทุนทางสังคมเป็นกลุ่มที่น่าสนใจที่สะท้อนถึงข้อจำกัดในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเปราะบางในสังคมมลายูมุสลิม โดยนักเรียนกลุ่มนี้แสดงให้เห็นถึงชุดความคิดในการให้ความหมายต่อตนเองในการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้ในจังหวะการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการต่อรองที่รู้ว่าจะสร้างประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของตนเองอย่างไร นำมาสู่การเกิดวิธีการจัดตำแหน่งขององค์ความรู้ที่ต้องการศึกษาโดยจัดชุดความรู้ที่เป็นองค์ความรู้วิชาสามัญเป็นส่วนที่ต้องใช้เวลาและความทุ่มเทในการฝึกฝนและทำความเข้าใจเป็นเส้นทางในการต่อรองต่อคุณภาพชีวิตในการมีงานทำในอนาคตและจัดตำแหน่งของวิชาศาสนาเป็นองค์ความรู้ที่สร้างความสมบูรณ์ให้กับชีวิตในการดำเนินชีวิตและความมั่นคงในจิตใจ จึงทำให้เห็นมุมมองที่สะท้อนต่อการเรียนรู้ในด้านวิชาศาสนาที่อยู่ในตำแหน่งของการนำไปใช้ได้จริงตามบริบทการดำเนินชีวิตของปัจเจก โดยให้ความหมายของการนำไปใช้คือ “ศาสนาเราก็ใช้ในชีวิตประจำวัน” ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่น่าจะสามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนมุสลิมกลุ่มนี้ คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่นำบริบทของชีวิตนักเรียนมาทำความเข้าใจ เช่น การรู้จักตนเองในฐานะมุสลิม วิถีชีวิตของตนเองสามารถสร้างความสอดคล้องให้อยู่ในกรอบของศาสนาอิสลามอย่างไร เหล่านี้นำมาเป็นฐานในการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์วิธีที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในหนทางของศาสนาอิสลามได้ กล่าวคือ นักเรียนสามารถวิเคราะห์บริบทของตนเองและออกแบบการดำเนินชีวิตที่จะสร้างความใกล้ชิดต่อหนทางของศาสนาและอยู่ในแนวทางของศาสนาอิสลามได้อย่างไร ซึ่งจะนำไปสู่รูปแบบความเชื่อมั่นและความศรัทธาที่เกิดขึ้นจากตนเองโดยไม่ได้รู้สึกการถูกบังคับ

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบจากการต่อรองและการช่วงชิงของโรงเรียนกับนโยบายการศึกษาส่งผลให้เกิดการต่อรองอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิมจากการเรียนรู้ในการทำตามต้นแบบซึ่งต้นแบบคือกระบวนการออกแบบและวัฒนธรรมการปลูกฝังการเรียนรู้ของโรงเรียน ส่งผลให้เกิดฮาบิทัสในรูปแบบต่าง ๆ โดยสรุปได้ใน 2 มิติที่กลายเป็นทุนทางสังคมในการช่วงชิงความหมายของตัวตนของเยาวชนมลายูมุสลิมในฐานะผู้ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงและได้รับความไว้วางใจจากสังคมในฐานะผู้ที่จะดูแลสังคมต่อไปในอนาคต คือ 1) ในมิติการเรียนรู้ในด้านวิชาการสามัญที่เยาวชนมลายูมุสลิมแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการแข่งขันในด้านวิชาการมากขึ้นและมีการวางแผนรูปแบบการเรียนรู้ของตนเองเพื่อไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ เพื่อต้องการต่อรองต่อคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคตของตนเองและเป็นบุคลากรที่สร้างคุณประโยชน์แก่สังคม และ 2) ในมิติการเรียนรู้ในด้านศาสนาที่สะท้อนฮาบิทัสที่แตกต่างกันของเยาวชนและกลายเป็นทุนที่เยาวชนมลายูมุสลิมให้ความหมายต่อการเรียนรู้ในด้านศาสนาในระดับที่แตกต่างกันจากโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง โดยสรุปการอธิบายเป้าหมายการเรียนรู้ศาสนาของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันได้ใน 3 ระดับ คือ 1) การเรียนรู้ในระดับที่ต้องการพัฒนาตนเองสู่บทบาทผู้นำศาสนาที่สามารถดูแลและจัดการทางสังคมในทัศนะของอิสลาม 2) การเรียนรู้ในบทบาทของผู้ที่สร้างความเข้มแข็งของกลุ่มสังคมมุสลิมที่ให้ความสำคัญกับการเป็นผู้ตระหนักรู้และคอยตักเตือนมุสลิมด้วยกันสู่หนทางของศาสนา และ 3) การเรียนรู้ในระดับที่ต้องการสร้างการรับรู้ต่อสถานะของการเป็นมุสลิมและรับผิดชอบต่อตนเองในฐานะมุสลิมให้ดีที่สุด

3.2.2 การช่วงชิงอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิม

การแสดงออกในการอธิบายตัวตนผ่านพื้นที่ทางความคิดเพื่อช่วงชิงความหมายต่ออัตลักษณ์ของตนเองในฐานะเยาวชนมลายูมุสลิม โดยปรากฏการเปิดเผยตัวตนอยู่ใน 2 พื้นที่ คือ 1) พื้นที่กายภาพ และ 2) พื้นที่ออนไลน์

1. พื้นที่กายภาพ: ร่างกายและความคิด

การช่วงชิงพื้นที่กายภาพในการแสดงออกผ่านพื้นที่ร่างกายและความคิดภายใต้ความหวังที่ต้องสร้างเยาวชนมลายูมุสลิมที่ทันสมัย เป็นที่พึงพา รับผิดชอบ เปลี่ยนแปลงสังคม และเคร่งครัดในศาสนา โดยเยาวชนมลายูมุสลิมก็แสดงออกถึงการช่วงชิงความหมายต่อตนเองผ่านการแสดงออกต่อชุดความคิดต่อบทบาทต่าง ๆ ผู้วิจัยสรุปเป็น 2 มิติของการช่วงชิงที่ปรากฏอยู่ในชุดความคิดที่มีต่อบทบาทต่าง ๆ ของเยาวชนมลายูมุสลิม

มิติแรก คือ มิติพลวัตของบทบาทที่เกิดจากอิทธิพลของเทคโนโลยีความทันสมัยและการพัฒนา แสดงให้เห็นอยู่ในชุดความคิดที่มีต่อบทบาทต่าง ๆ ในสังคม ดังเช่น

(1) บทบาทของสตรีมุสลิม สตรีมลายูมุสลิมในปัจจุบันถูกตั้งความคาดหวังและนิยามถูกขยายขอบเขตจากความเป็นบ้านมากขึ้น ความหมายต่อสตรีมลายูมุสลิมหมายถึงความมั่นคงภายในของคนภายในบ้านสามารถดูแลลูกและสามีของตนได้อย่างดีด้วยความรู้ ดังนั้นความคาดหวังต่อสตรีมลายูมุสลิมในปัจจุบันจึงมีแนวโน้มในการสนับสนุนให้เป็นคนที่มีความรู้รอบด้านและกว้างขวางมากที่สุดทั้งในด้านศาสนาและความรู้ทางโลกเพื่อให้สตรีมลายูมุสลิมมีความรู้ที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม อีกทั้งให้สตรีมลายูมุสลิมมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคม

และฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่เป็นบทบาทของผู้ชายให้ผู้หญิงมลายูมุสลิมมีความพร้อมสามารถช่วยเหลือและสนับสนุนบทบาทของผู้ชาย แสดงให้เห็นถึงพลวัตของความเห็นต่อบทบาทของสตรีมลายูมุสลิมในฐานะการเป็นผู้นำและผู้ช่วยเหลือสังคมที่มีการพิจารณาเป็นกรณี ๆ ที่ไม่เกินขอบเขตของศาสนาอิสลาม

(2) บทบาทของการช่วยเหลือสังคม เยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันจำนวนหนึ่งที่มีเผชิญกับการถูกมองว่ามีความห่างเหินกับวิถีชีวิตของคนชุมชนด้วยภาระหน้าที่ในการเรียนที่ทำให้เยาวชนต้องออกจากพื้นที่เพื่อศึกษาหาความรู้ และด้วยอิทธิพลของโซเชียลมีเดียที่ทำให้ภาพลักษณ์ของเยาวชนถูกมองว่ามีความเก๋ตัวและอยู่เฉพาะกลุ่มของตนเองที่มาจากเครือข่ายของสังคมที่เรียนด้วยกัน สิ่งที่เกิดขึ้นได้คือ กระบวนการในการสร้างบทบาทของการช่วยเหลือสังคมเป็นกระบวนการในการเข้าสังคมของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันที่จะสร้างความใกล้ชิดกับชุมชน กล่าวคือ เยาวชนมลายูมุสลิมใช้วิธีการเข้าสังคมด้วยการใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาสร้างประโยชน์และช่วยเหลือสังคมเพื่อแสดงถึงความรักและความห่วงใยที่มีต่อชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการช่วงชิงอัตลักษณ์เยาวชนมลายูมุสลิมที่ต้องการใช้ความรู้ความสามารถในการสร้างคุณค่าต่อตนเองเพื่อนำมาสร้างประโยชน์ให้กับสังคมเป็นรูปแบบการแสดงความรักและความห่วงใยต่อชุมชนและความรับผิดชอบต่อสังคม

(3) การช่วงชิงค่านิยมในอาชีพในภาพจำของชาวมลายูมุสลิม เยาวชนมลายูมุสลิมอาศัยอำนาจของความรู้จากการศึกษาในการช่วงชิงการสร้างการยอมรับจากสังคมโดยความต้องการในการสร้างภาพจำใหม่ต่อค่านิยมในอาชีพในชุดความคิดและความรู้สึกของเยาวชนมลายูมุสลิม ที่ข้อจำกัดในด้านความอึดเหนี่ยวในการเลือกเส้นทางอาชีพของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบัน อิทธิพลจากการได้มีประสบการณ์จากการเรียนรู้จากการศึกษารวมถึงการได้รับความรู้และมุมมองใหม่ ๆ จากพื้นที่ออนไลน์นำมาสู่ความเชื่อมั่นในการทำในสิ่งใหม่ ๆ เพื่อท้าทายข้อจำกัดของตนเอง เยาวชนมลายูมุสลิมมีการพิสูจน์ตัวเองในการสร้างเส้นทางใหม่ ๆ ของอาชีพเพื่อสร้างภาพจำใหม่ต่อรูปแบบอาชีพที่มีความมั่นคงในนิยามของเยาวชนเองในการนำเสนอต่อสังคมมลายูมุสลิมต่อไป

มิติที่สอง คือ มิติสำนึกที่ปรากฏในความคิดของเยาวชนมลายูมุสลิม ที่สะท้อนผ่านชุดความคิดต่อบทบาทการเป็นผู้นำของเยาวชนมลายูมุสลิมชายในการดูแลสังคม โดยสำนึกที่ปรากฏผ่านชุดความคิดของเยาวชนมลายูมุสลิมเกิดจากการเรียนรู้ถึงโครงสร้างทางสังคมในทัศนะของอิสลามจากการปลูกฝังของครอบครัวและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนากรณีศึกษาที่ 1 และ 2 ที่มีวัฒนธรรมการปลูกฝังด้วยการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองตั้งแต่ระดับปัจเจกในเรื่องการดูแลและการจัดการความสมบูรณ์ของตนเองในฐานะมุสลิมที่ต้องมีหน้าที่ในการปฏิบัติอะไรบางอย่างตามหลักการของศาสนาอิสลาม และขยายไปสู่การรับผิดชอบต่อครอบครัวหน้าที่ในอนาคตในฐานะผู้หญิงและผู้ชายในการเป็นสามีที่ต้องดูแลค่าเลี้ยงดูของภรรยาและคนในครอบครัว และการเรียนรู้เรื่องการจัดการต่าง ๆ ภายในชุมชนในฐานะมุสลิมที่ต้องมีการจัดการโครงสร้างทางสังคมต่าง ๆ ในแนวทางของศาสนาอิสลาม การปลูกฝังเหล่านี้ส่งผลให้เยาวชนมลายูมุสลิมแสดงออกถึงการมีสำนึกต่อบทบาทของตนเองในการรับรู้ถึงความเชื่อมโยงกันและการพึ่งพาต่อกันของคนในสังคม และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมกันที่เป็นพันธะสัญญาทางสังคมมุสลิมในการดูแลซึ่งกันและกัน นำมาสู่การเลือกการอธิบายตัวตนของการพยายามพัฒนาตัวเองบนพื้นที่การศึกษาเพื่อทำงานและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมในหนทางของอิสลามในการดูแลสังคม

การช่วงชิงอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิมผ่านพื้นที่กายภาพที่แสดงออกถึงชุดความคิดต่อบทบาททางสังคมสะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนมลายูมุสลิมนอกจากได้รับผลกระทบจากการปลูกฝังของโรงเรียนแล้ว เยาวชนมลายูมุสลิมในฐานะผู้ที่ได้รับผลก็ไม่ได้จำนนหรือจำยอมเสมอไป แต่ฮาบิทัสของเยาวชนมลายูมุสลิมแสดงถึงการช่วงชิงความหมายของตัวตนในฐานะตัวแสดงที่กลับมีพื้นที่ในการหยิบยกจากประสบการณ์และความรู้ที่ได้รับจากอิทธิพลของความทันสมัยของยุคสมัยหลอมรวมเป็นฮาบิทัสใหม่ที่ได้กลายเป็นทุนทำให้เยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันช่วงชิงความหมายต่อตนเองที่มีความร่วมสมัย

2. พื้นที่ออนไลน์: การสร้างอัตลักษณ์ข้ามพรมแดน

พื้นที่ออนไลน์เป็นอีกหนึ่งพื้นที่การแสดงออกของเยาวชนมลายูมุสลิมทางอัตลักษณ์ข้ามพรมแดนและข้ามวัฒนธรรมในปัจจุบันเพื่อสร้างอัตลักษณ์ร่วมกับคนในสังคมออนไลน์ที่ไร้พรมแดนซึ่งยังเป็นพื้นที่ที่สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของเทคโนโลยีที่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งของการช่วงชิงอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบัน ผู้วิจัยนำเสนอมิติในการแสดงออกบนพื้นที่ออนไลน์ 2 มิติ คือ 1) ธรรมเนียมที่แสดงถึงความเลือนไหลของภาษาและการเรียนรู้วัฒนธรรมข้ามพรมแดน 2) พื้นที่พัฒนาตัวเองและการสร้างตัวตนเพื่อสร้างการยอมรับจากสังคม

ผู้วิจัยพบว่า ธรรมเนียมในการใช้ภาษาของเยาวชนมลายูมุสลิมที่สังเกตเห็นได้จากพื้นที่ออนไลน์แสดงถึงอัตลักษณ์ที่อธิบายตัวตนของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันที่มีความเลือนไหล กล่าวคือมีความหลากหลายในการใช้ภาษาสลับไปมาอย่างเป็นธรรมชาติ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายู และภาษาอาหรับ แต่โดยส่วนมากแล้วภาษาไทยเป็นภาษาที่ใช้ได้บ่อยกว่าด้วยอิทธิพลจากระบบการศึกษาของรัฐไทยและอิทธิพลจากสื่อข่าวสารต่าง ๆ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการใช้ภาษาไทยที่มากขึ้นของชาวมลายูมุสลิม นอกจากนี้ยังสังเกตเห็นได้จากธรรมเนียมในการฟังเพลงในภาษาที่หลากหลายทั้ง หลายหลาย เพลงไทย เพลงฝรั่ง เพลงเกาหลี และเพลงมาเลย์ ธรรมเนียมในการใช้ภาษาและการเข้าถึงภาษาที่หลากหลายนี้แสดงให้เห็นถึงการมีประสบการณ์ในการเข้าถึงวัฒนธรรมอื่นมากขึ้นและการสร้างตัวตนและอัตลักษณ์ที่ข้ามพรมแดนของเยาวชนมลายูมุสลิมปัจจุบันที่ซึมซับเข้ามาผ่านอิทธิพลของสื่อออนไลน์

นอกจากนี้ในมิติของการใช้พื้นที่ออนไลน์ในการพัฒนาตัวเองและการสร้างการยอมรับจากสังคม ผู้วิจัยพบว่า ความรู้และประสบการณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันไม่ได้รับมาเพียงทางเดียวจากพื้นที่กายภาพที่ผ่านการอบรมเลี้ยงดู ปลูกฝังจากครอบครัว โรงเรียน และชุมชนสังคม แต่พื้นที่ออนไลน์มีผลต่อความคิดและทัศนคติต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตัวเองด้วยเช่นกัน เยาวชนมลายูมุสลิมเข้าสู่พื้นที่ออนไลน์และเลือกรับความรู้และวัฒนธรรมในพื้นที่ออนไลน์ที่เป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมและความรู้ที่หลากหลายไร้พรมแดนเข้ามาอธิบายความเป็นตัวตนของตนเอง และช่วงชิงพื้นที่ในการเปิดเผยตัวตนที่แสดงให้เห็นถึงการมีอัตลักษณ์ที่ซ่อนอยู่ภายในที่เป็นส่วนหนึ่งของตัวตนที่อาจไม่มีโอกาสในการแสดงออกในพื้นที่กายภาพ เช่น ความทะเยอทะยาน ความมุ่งมั่น และความใฝ่ฝันและแรงบันดาลใจที่อาจถูกปิดกั้นด้วยค่านิยมในสังคมที่เป็นพื้นที่กายภาพ แต่พื้นที่ออนไลน์กลับเป็นพื้นที่ที่สร้างความไร้พรมแดนในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตัวเองและสร้างการยอมรับของคนในสังคม สามารถขยายกรอบและคำจำกัดความและศักยภาพของเยาวชนมลายูมุสลิมให้มีความร่วมสมัยภายในขอบเขตของแนวทางของศาสนาอิสลาม

สรุปผลวิจัยและอภิปรายผล

การต่อรองและการช่วงชิงอัตลักษณ์มลายูมุสลิมของโรงเรียนและเยาวชนกับ “การศึกษาเพื่อการศึกษา”

ภายใต้การต่อรองต่อกรอบการพัฒนาการศึกษาทันสมัยจากแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ของโรงเรียนกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่งด้วยทุนที่นำไปสู่อำนาจที่ต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าบริบทสังคมมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดยะลามีกลุ่มเครือข่ายชาวมลายูมุสลิมที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัจจุบันที่สะท้อนจากโรงเรียนกรณีศึกษาที่เริ่มแสดงให้เห็นถึงอำนาจการต่อรองที่สูงกว่าโรงเรียนรัฐกรณีศึกษาด้วยปัจจัยความพร้อมของทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมในการต่อรองด้วยพื้นฐานของเยาวชนมลายูมุสลิมที่สอดคล้องกันกับโรงเรียน

บริบทของโรงเรียนสะท้อนภาพมิติชีวิตของชาวมลายูมุสลิมที่มีระดับการต่อรองและการช่วงชิงภายในที่แตกต่างกันแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่สามารถรับไหวกับรูปแบบการต่อรองของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา และรูปแบบที่ไม่สามารถรับไหวกับขนาดความเข้มข้นในการเรียนสองสายการเรียนของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาโดยเลือกเข้าสู่ระบบโรงเรียนรัฐ ซึ่งเมื่อเจาะลึกลงไปแล้วนักเรียนกลุ่มนี้กลับเป็นกลุ่มที่เปราะบางมีเงื่อนไขของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการเติบโตที่แตกต่างกับนักเรียนมลายูมุสลิมส่วนใหญ่ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา

รูปแบบการต่อรองและการช่วงชิงของโรงเรียนกับนโยบายการศึกษาที่บ่มเพาะปลูกฝังวัฒนธรรมการศึกษาที่ทันสมัยรวมถึงอิทธิพลจากพื้นที่ออนไลน์ที่ส่งผลต่อฮาบิทัสใหม่ที่เกิดขึ้นกลายเป็นทุนทางสังคมของเยาวชนมลายูมุสลิมที่สร้างอำนาจในการช่วงชิงสถานะทางสังคมในระดับที่แตกต่างและหลากหลายในบทบาทมากขึ้น กลุ่มเยาวชนมลายูมุสลิมที่มีความพร้อมในการต่อรองต่อรูปแบบการเรียนในระดับการเข้มข้นที่สูงและการแข่งขันที่สูงทั้งด้านวิชาการศาสนาและวิชาการสามัญ เป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มที่จะสามารถเป็นแนวหน้าทางด้านวิชาการ กลุ่มที่มีความสามารถเฉพาะในด้านอาชีพ กลุ่มที่ความเชี่ยวชาญด้านภาษา ส่วนในด้านศาสนาก็มีทั้งกลุ่มที่สามารถเรียนรู้ในระดับที่ลึกและละเอียดเป็นความหวังในการดูแลสังคมมลายูมุสลิม และกลุ่มที่รับรู้บทบาทของตนเองในการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคม แต่กลุ่มที่มีลักษณะรับรู้สถานะของความเป็นมุสลิมของตนเองและพยายามเรียนรู้การรับมือขอในระดับตนเองในการปฏิบัติตัวในอยู่ในหนทางของศาสนาให้ดีที่สุด และกลุ่มที่พยายามค้นหาพื้นที่ไม่ได้มีการแข่งขันที่สูงเพื่อรักษาประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของตนเอง กลับเป็นกลุ่มที่มาจากบริบทที่มีความเปราะบางที่แสดงถึงต้นทุนทางสังคมในการช่วงชิงสถานะและบทบาทที่อ่อนอำนาจกว่า ด้วยเงื่อนไขการเติบโตที่มีความซับซ้อนของปัญหาทั้งด้านความสับสนต่ออัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของตนเองเนื่องจากความผสมผสานของสองวัฒนธรรมในครอบครัวทั้งมีพื้นฐานเดิมที่มีความเป็นพุทธและความเป็นมุสลิมที่เป็นสถานะใหม่ที่ขาดความรู้ความเข้าใจและการให้ความสำคัญกับแนวทางปฏิบัติทางศาสนา หรือในบางครอบครัวมีปัญหาการหย่าร้างทับซ้อนและปัญหาด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น โดยมีผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ที่เป็นข้อจำกัดในการต่อรองต่อรูปแบบการเรียนที่มีความเข้มข้นของระบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาของนักเรียนกลุ่มเปราะบางนี้

รูปแบบของความหลากหลายและบทบาทที่อธิบายอัตลักษณ์ของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบันสามารถนำมาเชื่อมโยงแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่จังหวัดยะลาภายใต้แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่ใช้แนวคิดในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาเพื่อปวงชน การศึกษาเพื่อความเท่าเทียม และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการสร้างกรอบการพัฒนาการศึกษาต่าง ๆ นอกจากนี้เพื่อให้เยาวชนมลายูมุสลิมมีศักยภาพในการแข่งขันและมีความเป็นเลิศด้านวิชาการ และเพื่อสนับสนุนความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้นของเยาวชนมลายูมุสลิมในปัจจุบัน แต่จากงานศึกษานี้สะท้อนให้เห็นทุนทางสังคมของชาวมลายูมุสลิมที่ยังมีกลุ่มเยาวชนมลายูมุสลิมที่เป็นกลุ่มเปราะบางด้วยเงื่อนไขชีวิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ที่จำกัด โดยแสดงถึงความต้องการพื้นที่การเรียนรู้ในจังหวัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นหนึ่งในปรากฏการณ์ที่ค้นพบที่สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำของอำนาจในการต่อรองของเยาวชนมลายูมุสลิม การจัดการศึกษาในพื้นที่ที่อาจต้องกลับมาทบทวนและเพิ่มปัจจัยในการเข้าถึงถึงกลุ่มเปราะบางในสังคมที่ไม่ได้มีความพร้อมต่อรองรับรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความเข้มข้นได้ทุกคน ที่สำคัญคือบริบทของโรงเรียนรัฐกรณีศึกษาที่มีความสำคัญมากสำหรับกลุ่มมุสลิมสองวัฒนธรรมที่พยายามหาพื้นที่ที่เข้าใจความเป็นตัวตนอีกตัวตนหนึ่งที่ต้องการปรับตัวหรือให้ความหมายเพื่ออธิบายตัวตนที่เกิดจากความผสมผสานข้ามพรมแดนของศาสนาและกลุ่มเปราะบางที่ต้องการพื้นที่ที่พอดิบกับจังหวัดการเรียนรู้ในระดับที่การแข่งขันไม่สูง ในปัจจุบันการดูแลกลุ่มนักเรียนเปราะบางนี้เป็นการดูแลกันในกลุ่มครูในโรงเรียนซึ่งยังไม่ได้เป็นระบบที่มีความยั่งยืนเพียงพอเพราะเป็นการดูแลในขอบเขตที่จำกัดเฉพาะในโรงเรียนเท่านั้นและเกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างวัฒนธรรมการบ่มเพาะที่บ้านและโรงเรียน

ดังนั้น เพื่อเติมเต็มปัจจัยสำคัญที่การศึกษาจะสามารถรักษาความเท่าเทียมในอำนาจการต่อรองของคนทุกกลุ่มด้วยการสร้างทุนทางสังคมจากแนวคิดการจัดการศึกษาของรัฐที่จะเป็นองคาพยพที่โอบอุ้มทุกคนให้สามารถมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน การคำนึงถึงการดูแลสังคมมุสลิมกลุ่มมุสลิม (ผู้ที่รับอิสลามเป็นศาสนาใหม่) และกลุ่มที่มีความเปราะบางจากโรงเรียนรัฐที่สะท้อนความเฉพาะตัวของบริบทพื้นที่จังหวัดยะลา ในฐานะองค์กรหนึ่งของรัฐที่จะมีอำนาจมากพอในการสร้างความตระหนักถึงการดูแลกลุ่มครอบครัวมุสลิมหรือพื้นฐานครอบครัวสองวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอีกหนึ่งมิติที่รัฐควรรับการประสานพิจารณาการดูแลที่สามารถต่อยอดสู่ระดับการดูแลที่โรงเรียนเชื่อมโยงถึงครอบครัวและชุมชน เพื่อสร้างความเป็นรูปธรรมและระบบที่มีประสิทธิภาพในการดูแลอย่างเป็นองค์รวมในทุก ๆ ระดับที่มีการประสานงานและทำงานร่วมกันที่สร้างความเข้าใจในทุนวัฒนธรรมที่ตรงกันและทิศทางเดียวกันในการปลูกฝังทั้งที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน โดยจะนำไปสู่นโยบายการดูแลกลุ่มคนในสังคมที่เปราะบางอื่น ๆ ในสังคมหรือในบริบทพื้นที่อื่นด้วยเงื่อนไขชีวิตที่หลากหลายนี้อย่างทั่วถึงที่ครอบคลุมมิติของจิตใจและวิถีชีวิตที่จะสร้างความพร้อมและโอบอุ้มเยาวชนที่จะสามารถเป็นกลุ่มคนมีคุณภาพและศักยภาพกำลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ต่อไปได้

ข้อเสนอแนะปัจจัยในการคำนึงถึงการออกแบบการศึกษา

1. การเชื่อมโยงโรงเรียนสู่การดูแลสังคม: การดูแลกลุ่มคนเปราะบางในสังคม โรงเรียนที่มีบริบทที่มีนักเรียนมุสลิมที่มาจากครอบครัวสองวัฒนธรรมที่ขาดพื้นฐานในองค์ความรู้ด้านศาสนา การปลูกฝังที่โรงเรียนอาจไม่เพียงพอภายใต้การมีเครือข่ายสังคมมุสลิม โรงเรียนต้องทำงานร่วมกับครอบครัวและชุมชนเพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ตรงกันเพื่อป้องกันการสับสนในตนเองของนักเรียนในการปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลาม
2. สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการข้ามศาสตร์วิชาการอิสลามและศาสตร์ความรู้อื่น ๆ เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือพื้นที่ตกผลึกการเรียนรู้ขององค์ความรู้แขนงต่าง ๆ ทั้งในด้านวิชาศาสนาและวิชาสามัญ
2. การออกแบบการเรียนรู้ที่นอกจากการตามกรอบการพัฒนาของรัฐ แต่ต้องเกิดจากการตีความทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของบริบทพื้นที่ที่จะสร้างการขับเคลื่อนรูปแบบการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต
3. เทคโนโลยีและพื้นที่ออนไลน์สร้างความไร้พรมแดนในการเรียนรู้ของอัตลักษณ์เยาวชนมุสลิมในปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันต้องสร้างพื้นที่ในการเรียนรู้ที่สร้างประสบการณ์ที่ผู้เรียนเป็นเจ้าของพื้นที่การเรียนรู้ มีพื้นที่การวิเคราะห์และการแยกแยะข่าวสารในประเด็นการเรียนรู้ต่าง ๆ ผ่านการถกประเด็น ตั้งคำถาม และอภิปรายร่วมกัน อีกทั้งฝึกเชื่อมโยงความข้ามศาสตร์ข้ามศิลป์ขององค์ความรู้
4. เป้าหมายการพัฒนาการศึกษาในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในปัจจุบันคือการสร้างศักยภาพในการแข่งขันด้านวิชาการสู่ระดับสากลมากขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาอังกฤษและภาษามลายูน่าจะช่วยสู่ระดับวิชาการมากขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะในด้านการสื่อสารในเชิงวิชาการให้สามารถสื่อสารองค์ความรู้ในภาษาอังกฤษและภาษามลายูได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณการสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมทุนวิจัยมหาบัณฑิต วช. ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2565

ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 3 ท่าน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไอยเรศ บุญฤทธิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติ คงตุก และอาจารย์ ดร.ยูเนียนสาสมิต้า สาเมาะ ที่กรุณาเสียสละเวลาในการตรวจแก้ ชัดเกล้าให้คำแนะนำ และชี้แนะให้งานศึกษานี้มีความสมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษานี้ทุกท่านที่ไม่สามารถกล่าวได้หมด ณ ที่นี้ผู้ที่เป็นเบื้องหลังในการให้ความร่วมมือ ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจและให้คำอวยพรให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง (References)

- Khunweechuay, N. & Rungtawanruangsri, S. (2023) *Social Capital*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation)
- Mahamha, A. (2015). Ceramoh Agama (religion explanation): Spacial Practice for Negotiation and Traditional Malay Muslim's Religious Movement. *Journal of Social Sciences, Faculty of Social Sciences, Chiang Mai University*, 27(2), 63-99.
- Poolsawat, S., Khemkunasai, P., & Temrattanakul, T. (2021). "Dalaw Traditional Pondok": Reproduction Space for Malayu Moslem Identity in the Three Southern Bordering Provinces under the Conflict with the Present National Education Policy. *Inthanin thaksin Journal, Thaksin University*, 16(2), 161-186.
- Laungaramsri, P. (2020). Theory of Practice and The Turning Point in Anthropology. *Journal of Anthropology, Sirindhorn Anthropology Centre (JASAC)*, 3(2), 186-194.
- Rapheephat, A. (2008). *Culture by Clifford Geertz*. Bangkok: Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organisation).
- Suwanworaboon, S. & Haruthaithanasan, T. (2020). Low O-NET Scores in Southern Frontier: Origin of the Issue and Alternative in Problem Management. *Academic Services Journal, Prince of Songkla University*, 31(1), 265-269.
- Tantivejjanichaya, C. (2021). Relationship between the Social Constructions of Target Populations with Building the Policy Advocacy Coalitions: Case Studies of the Struggle to Advance Educational Curriculum in Southern Thailand Border Provinces. *Journal of Integrated Sciences*, 18(1), 118-153.
- Tuwaesidek, W. I. (2021). Patani History through the View of Long-term History: From 7 Huamuangs to the Anglo-Siamese Treaty of 1909 (1808-1909). *Journal of Social Sciences Naresuan University*, 17(1), 187-214.